

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет
Кафедра економічної кібернетики**

EUROPEAN CREDIT TRANSFER SYSTEM (ECTS)

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПАКЕТ

2022/2023

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма
«Економічна кібернетика»
першого (бакалаврського) рівня

Івано-Франківськ, 2022

1. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

1.1. Адреса: вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76000

тел.: (0342) 55-32-32

e-mail: ekon_dek@pnu.edu.ua

Інформація про склад керівних органів факультету:

Декан економічного факультету:

Благун Іван Семенович – доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України.

тел.: (0342) 55-32-32

Заступники декана:

Шкроміда Віталій Васильович – кандидат економічних наук, доцент.

Гнатюк Тарас Михайлович – кандидат економічних наук, доцент.

тел.: (0342) 55-32-32

e-mail: ekon_dek@pnu.edu.ua

Методист заочного відділення:

Боборикіна Ірина Євгенівна

тел.: (0342) 55-32-32

e-mail: ekon_dek@pnu.edu.ua

Диспетчер:

Стоєвська Наталія Карлівна

тел.: (0342) 55-32-32

e-mail: ekon_dek@pnu.edu.ua

1.2. ІНФОРМАЦІЯ ПРО КАФЕДРУ ЕКОНОМІЧНОЇ КІБЕРНЕТИКИ

Адреса: вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76000

Викладацький колектив кафедри:

Дмитришин Леся Ігорівна – завідувач кафедри, доктор економічних наук, професор

Благун Іван Семенович – доктор економічних наук, професор

Буртняк Іван Володимирович – доктор економічних наук, професор

Пілько Андрій Дмитрович – кандидат економічних наук, доцент

Русин Роман Семенович – кандидат економічних наук, доцент

Ходоровська Мар'яна Ростиславівна – кандидат економічних наук, доцент

Судук Наталія Василівна – кандидат економічних наук, доцент

Кушнір Олександр Сергійович – кандидат економічних наук

2. ПЕРЕЛІК НАПРЯМІВ ТА СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НА ФАКУЛЬТЕТІ ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ ЛІЦЕНЗІЙНОГО ОБСЯГУ ТА ТЕРМІНУ НАВЧАННЯ

Напрями підготовки та спеціальності:

Напрями підготовки ОР «Бакалавр»:

- 051 «Економіка»
- 071 «Облік і оподаткування»
- 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
- 073 «Менеджмент» (Менеджмент організацій та адміністрування)
- 073 «Менеджмент» (Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності)
- 075 «Маркетинг»
- 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

ОР «Магістр»:

- 051 «Економіка» (Економічна кібернетика)
- 051 «Економіка» (Прикладна економіка)
- 071 «Облік і оподаткування»
- 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
- 073 «Менеджмент» (Менеджмент організацій та адміністрування)
- 073 «Менеджмент» (Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності)
- 075 «Маркетинг»

На факультеті створена і функціонує спеціалізована вчена рада Д 20.051.12 по захисту докторських та кандидатських дисертацій зі спеціальностей:

- 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці;
- 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Ліцензований обсяг прийому на спеціальності економічного факультету складає ОР «Бакалавр» – 250 осіб, ОР «Магістр» – 145 осіб на денну форму навчання і ОР «Бакалавр» – 130 осіб, ОР «Магістр» – 125 осіб на заочну форму навчання. На факультеті діє докторантура та аспірантура за двома спеціальностями.

3. УМОВИ НАВЧАННЯ (КОРОТКА ІНФОРМАЦІЯ ПРО МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНУ БАЗУ ФАКУЛЬТЕТУ)

Економічний факультет, створений у 1993 році, є одним з наймолодших серед факультетів та інститутів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», проте вже має усталені традиції актуалізувати навчальний процес з урахуванням потреб життя і розвитку науки на базі фундаментальних економічних і математичних знань.

Спочатку на факультеті здійснювалась підготовка фахівців із двох класичних спеціальностей – «Фінанси» та «Облік і аудит». З 1998 року почалась підготовка спеціалістів-маркетологів, а з 2001 року – зі спеціальностей «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» та «Менеджмент організацій».

З 2004 року здійснюється підготовка студентів зі спеціальності «Економічна кібернетика», що дає змогу задовольнити потреби регіону в економістах-аналітиках, без яких не обходяться жодні підприємства та організації, які бажають успішно функціонувати в умовах ринкової економіки.

За бажанням і на основі тестового відбору юнаки проходять навчання на військовій кафедрі.

На факультеті діє набір в магістратуру, аспірантуру та докторантуру за економічними спеціальностями.

Навчально-виховну, науково-дослідну роботу майже із 1000 студентами денної та заочної форми здійснюють 16 професорів, докторів наук, понад 35 доцентів, кандидатів наук. Також до викладацької роботи залучаються працівники та керівники провідних фінансово-господарських установ і органів місцевого самоврядування області.

Кафедри факультету очолюють вчені-економісти, які відомі не тільки в науковій спільноті України, але і за межами нашої держави: кафедру менеджменту і маркетингу – професор, доктор економічних наук Романюк М.Д.; кафедру фінансів – професор, доктор економічних наук Левандівський О.Т.; кафедру економічної кібернетики – професор, доктор економічних наук Дмитришин Л.І.; кафедру обліку і аудиту – заслужений діяч науки і техніки України, професор, доктор економічних наук Баланюк І.Ф.; кафедру

теоретичної та прикладної економіки – професор, доктор економічних наук Пилипів Н.І.

Навчальний процес на економічному факультеті проводиться у гуманітарному корпусі. Студенти мають змогу займатись у 25 навчальних аудиторіях, з яких 6 оснащені сучасною комп'ютерною технікою, 5 спеціальних кабінетів, 4 лекційні аудиторії, оснащені сучасною відеотехнікою. До послуг студентів Центр інформаційних технологій, в якому 180 персональних комп'ютерів, мультимедійна лекційна аудиторія на 200 місць, інтернет-зал та інтернет клуб.

Для забезпечення підготовки студентів з дисциплін усіх циклів у бібліотеці університету є понад 126 тисяч томів літератури, працюють три читальних зали на 240 місць. Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу для бакалаврів, спеціалістів, магістрів економічних спеціальностей повністю відповідає вимогам.

Загальні відомості про кафедру економічної кібернетики

Кафедра економічної кібернетики заснована в 2002 році в складі економічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Першим завідувачем кафедри був Заслужений діяч науки і техніки України, доктор економічних наук, професор Благун Іван Семенович, широко відомий своїми науковими працями у галузі математичного моделювання складних економічних систем.

У 2004 році на кафедрі започатковано набір студентів за спеціальністю «Економічна кібернетика». Потреба у фахівцях даного напрямку була зумовлена не тільки викликами сучасного інформаційного суспільства, але й поширенням на Західній Україні давніх традицій української кібернетичної школи.

В цьому ж році здійснено перший набір на навчання в аспірантурі за спеціальністю «Економіко-математичне моделювання», яку згодом перейменовано у «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці». З 2016 проводиться набір на навчання в докторантуру для здобуття наукового ступеня доктора наук.

За час існування кафедри підготовлено більше 30 кандидатів і 2 доктори економічних наук. Випускники аспірантури працюють як в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника та інших навчальних закладах, так і на підприємствах, в організаціях різних форм і власності, в органах державної влади, зарубіжних бізнес-структурах.

З 2016 року кафедра економічної кібернетики здійснює підготовку фахівців за спеціальністю «Економіка» (освітній рівень – бакалавр) за освітньою програмою «Економіка». Навчання в магістратурі здійснюється за спеціальністю «Економіка» (освітній рівень – магістр) за освітньою програмою «Економічна кібернетика». З 2019 року започатковано навчання для іноземців за першим (бакалаврським) рівнем освіти за спеціальністю «Економіка». З 2020 року кафедра економічної кібернетики здійснює підготовку фахівців за спеціальністю «Економіка» (освітній рівень – бакалавр) за освітньою програмою «Економічна кібернетика».

Випускники кафедри успішно працюють в різних сферах економічної діяльності: економістами-аналітиками великих виробничих компаній, аналітиками в банках і страхових компаніях, рекламних агентствах, податкової інспекції, керівниками приватних фірм, менеджерами високої ланки, фінансистами та викладачами вузів, менеджерами проектів та бізнес-аналітиками.

Викладачі кафедри мають високу кваліфікацію в галузі економіко-математичного моделювання та інформаційних технологій. На кафедрі працює 3 доктори наук та 5 кандидатів наук, з них 3 мають звання професора та 4 – звання доцента.

Кафедра забезпечує викладання таких навчальних курсів: соціологія економіки, основи наукових досліджень в економіці, вступ до спеціальності і соціальні комунікації, вища математика для економістів I, економічна інформатика та інформаційні технології, теорія ймовірностей та математична статистика для економістів, теорія ймовірностей для економістів, математична статистика для економістів, міжнародна економіка, економіка підприємства, вища математика для економістів II, дослідження операцій в економіці, підприємництво та бізнес-культура, фінансова математика і страхування,

інформаційні системи і технології в економіці, основи WEB-технологій в бізнесі, економіко-математичне моделювання, ігрове моделювання, аналіз фінансових ринків, економічна соціологія, теорія економічного ризику, економетрика, моделювання економіки, економічна кібернетика, економічний аналіз, експертні системи в економіці, логістичні системи, алгоритми і програмування, технологія проектування та адміністрування БД і СД, технології багатомірного аналізу даних, методи оцінки економічної безпеки, соціально-економічна безпека, моделі комунікацій, системний аналіз, системи моніторингу в економіці, системи масового обслуговування, моделі аналізу соціуму, моделі економічної динаміки, моделі галузевих ринків, прогнозування економічних процесів, технологія створення програмних та інтелектуальних систем, моделі економічного розвитку, адаптивні моделі економіки, аналіз даних Data Mining, технології та інфраструктура Big Data, імітаційне моделювання, нейронечіткі технології в економіці.

На допомогу студентам викладачами кафедри підготовлено і опубліковано значну кількість методичних посібників та рекомендацій.

На кафедрі створені усі необхідні умови для поєднання навчання з науковою діяльністю. Наявна матеріально-технічна база дозволяє інтенсифікувати навчальний процес шляхом упровадження нетрадиційних методик навчання, широкого застосування інформаційно-комп'ютерних технологій. Використання сучасних інформаційних технологій відкриває студентам доступ до широкого кола вітчизняних та зарубіжних літературних джерел, підвищує ефективність самостійної роботи та відкриває необмежені можливості для творчості, набуття і закріплення фахових навиків.

Наукова робота розглядається як невід'ємна частина навчального процесу.

У розпорядженні студентів сучасна наукова бібліотека Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника – важливий структурний підрозділ вузу, де сконцентровані джерела інформації, це потужна інформаційна установа, науковий інформаційний, просвітницький центр університету, методичний осередок вузівських бібліотек м. Івано-Франківська. Бібліотека працює з використанням основного функціонального формату електронного бібліотечного ресурсу з частковим доступом до повнотекстової

бази даних документів. Студенти, які добилися високих результатів в науковій роботі, рекомендується до вступу в аспірантуру, залишаються на кафедрі на посадах викладачів-стажистів.

На кафедрі велика увага приділяється професійній та виховній роботі зі студентами. Студенти кафедри економічної кібернетики систематично приймають участь в студентських наукових конференціях, Стипендіальних програмах, конкурсах наукових робіт та олімпіадах. Зокрема, за результатами участі в щорічному Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт за галузю «Математичні методи, моделі в економіці» студенти спеціальності «Економічна кібернетика»: Савчук Н. нагороджена Дипломом першого ступеня (2016 р.), Кіс В. нагороджена Дипломом другого ступеня (2015 р.), робота Потятинник Б. відзначена грамотою «За високу практичну цінність результатів дослідження» (2017 р.), робота Гарди Т. відзначена грамотою «За оригінальність постановки проблеми» (2017 р.). Гарда Т. нагороджена Дипломом третього ступеня (2018 р.) та Дипломом другого ступеня (2019 р.), Гаврилишин О. нагороджена Дипломом другого ступеня (2018 р.), Леськів В. нагороджена Дипломом другого ступеня (2019 р.).

Крамар В. нагороджений Дипломом першого ступеня (2021 р.) на Міжнародному конкурсі наукових робіт зі спеціальності «Економіка»; нагороджений Дипломом першого ступеня на Міжнародному конкурсі студентських наукових робіт «Black Sea Science 2020» за напрямом «Економіка та адміністрування».

Студенти Гаврилишин О. та Потятинник Б. перемогли у конкурсі Європейського Союзу ЕРАЗМУС+: стипендії для навчання та короткострокового обміну та навчались за цією програмою в університетах Румунії (Ясський університет ім. А.Й. Кузи) та Франції (Університет науки та технології Лілль І).

Студентка Потятинник Б. стала стипендіаткою конкурсу «Завтра.UA» Фонду Віктора Пінчука (2018 р.), студент Крамар В. став стипендіатом конкурсу «Завтра.UA» Фонду Віктора Пінчука (2020 р., 2021 р.).

Студенти Романів Н., Бегей Б. і Леськів В. отримали річні стипендії від Фонду Інституту Східноєвропейських досліджень (2018 р.).

Команда магістрів спеціальності 051 Економіка, ОП Економічна кібернетика у складі Віталія Крамара (капітан команди), Наталії Романів та Марії Вацеби під науковим керівництвом доцента кафедри економічної кібернетики Андрія Пілька взяла участь в конкурсі NBU University Challenge 2020 та перемогла у Всеукраїнському змаганні «Монетарна політика: виклик Національного банку України університетам»: здобули кубок Голови НБУ та Диплом першого ступеня (2020 р.).

Студенти спеціальності 051 «Економіка» є активними в органах студентського самоврядування (Леськів В.В. – Голова студентського сенату економічного факультету (2018-2020 рр.), у суспільному житті економічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, міста Івано-Франківська та України.

Наукова діяльність кафедри здійснюється в рамках науково-дослідної теми «Моделювання процесів управління в соціально-економічних системах». Головними напрямками наукових досліджень є: математичне моделювання в управлінні складними економіко-виробничими та фінансовими системами, математичні методи прогнозування економічних систем, моделі регіональної економіки, моделювання сталого розвитку на різних рівнях ієрархії, моделювання соціально-економічного розвитку та економічної безпеки.

За час діяльності кафедри її співробітниками підготовлено понад 20 монографій, біля 500 наукових статей у фахових та зарубіжних виданнях. Викладачі кафедри публікують результати своїх наукових досліджень у наукових виданнях, зареєстрованих в базах *Scopus* та *Web of Science*.

З метою покращення якості наукової роботи і навчально-виховного процесу кафедра економічної кібернетики активно співпрацює з вітчизняними центрами університетської освіти та науково-дослідними установами, зокрема, з Науково-дослідним центром індустріальних проблем розвитку Національної академії наук України (м. Харків), Інститутом Регіональних Досліджень НАН України (м. Львів), Причорноморським науково-дослідним інститутом економіки та інновацій (м. Одеса), з аналогічними кафедрами Київського, Львівського, Чернівецького, Запорізького національних університетів, Київського, Тернопільського, Харківського національних економічних університетів.

4. ОСНОВНІ МЕТОДИ ТА ФОРМИ НАВЧАННЯ, ВИКЛАДАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ НА КАФЕДРІ ЕКОНОМІЧНОЇ КІБЕРНЕТИКИ

Після входження національної вищої школи в Європейський освітній простір у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника запроваджено облік трудомісткості навчальної роботи студентів у кредитах ECTS (European Credit Transfer System) – Європейську кредитно-трансферну систему. Кредити ECTS ураховують усі види навчальної роботи і забезпечують уніфікований підхід до визначення трудомісткості освітньої діяльності студента.

Здійснюється навчальний процес у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника у таких організаційних формах: навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи. Основні види навчальних занять: лекція; семінарське, практичне, лабораторне, індивідуальне заняття; консультація; інші види навчальних занять, які визначаються робочим навчальним планом і програмою дисципліни.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних і семінарських занять і передбачає перевірку знань студентів з окремих тем та рівня їх підготовленості до виконання конкретної роботи. Форму проведення поточного контролю під час навчальних занять і систему оцінювання рівня знань та умінь визначає відповідна кафедра. Результати поточного контролю за семестр визначаються як середня з поточних оцінок за 100-бальною шкалою, відображених у журналах обліку відвідування та успішності академічної групи, і можуть зараховуватися до залікового кредиту як окремий заліковий модуль, якщо це передбачено робочою програмою дисципліни.

Підсумковий модульний контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання після закінчення логічно завершеної частини лекційних та практичних (лабораторних, семінарських) занять з певної дисципліни – змістового модуля. Завданням підсумкового модульного

контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, вироблення навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст кількох тем дисципліни, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал. Форми підсумкового модульного контролю та систем оцінювання рівня знань та умінь студентів визначає кафедра та відображає в робочій програмі дисципліни. Оцінки з підсумкового модульного контролю за 100-бальною шкалою відображаються у журналах обліку відвідування та успішності викладача її академічної групи і зараховуються як окремий заліковий модуль до залікового кредиту.

Окремою формою підсумкового модульного контролю є комплексні або наскрізні індивідуальні розрахунково-графічні та інші завдання, рівень виконання яких оцінюється за 100-бальною шкалою, а оцінка зараховується до залікового кредиту як окремий заліковий модуль, якщо це передбачено робочою програмою дисципліни.

Шкала оцінювання

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	Відмінно	A (відмінно)
80-89	Добре	B (дуже добре)
70-79		C (добре)
60-69	Задовільно	D (задовільно)
50-59		E(достатньо)
26-49	Незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-25		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену, диференційованого заліку або заліку в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою навчальною програмою і в терміни, встановлені робочим навчальним планом та графіком навчального процесу.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Міністерство освіти і науки України
Педдагогічний національний університет імені Василя Стефаника

Професійна кваліфікація **Бакалавр з економіки**

Строк навчання **3 роки 10 місяців**

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Підготовки **бакалавра** з галузі знань **05 - Соціальні та поведінкові науки** на основі **повної загальної середньої освіти**

Освітньо-професійна програма **Економічна кібернетика**

за спеціальністю **051 - Економіка**

спеціалізацією -

Форма навчання **денна**

I. Графік навчального процесу

Курс	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень
1	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т
2	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т
3	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т
4	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т

ПОЗНАЧЕННЯ: Т - Теоретичне навчання, КС - Контроль за самостійною роботою; К - Кіквули, С - Експертна сесія, ВП - Виробнича практика, НП - Національна практика, А - Атестація, КВ - Кваліфікаційна робота.

II. ЗВЕДЕНІ ДАНІ ПРО БЮДЖЕТ ЧАСУ, тижні

Курс	Теоретичне навчання	Контроль за самостійною роботою	Кіквули	Експертна сесія	Виробнича практика	Національна практика	Кваліфікаційна робота	Атестація	Всього
1	31	4	12	5			0		52
2	29	4	12	5		2	0		52
3	31	2	12	5			2		52
4	23	0	3	4	6		4	1	41
Разом	114	10	39	19	6	2	6	1	197

III. ПРАКТИКА

Назва практики	Семестр	Тижні
Національна практика	4	2
Виробнича практика	6	6

IV. ДЕРЖАВНА АТЕСТАЦІЯ

Назва навчального дисципліни	Форма державної атестації (екзамен, дисциплінарний процес (робота))	Семестр
Атестація	кваліфікаційна робота	8

Активал
 Чтобы акт
 параметра

V. План навчального процесу

Шифр за ОПП	НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Розподіл за семестрами				Кількість кредитів ECTS	Кількість годин						Розподіл аудиторних годин на тиждень за курсами і семестрами																								
		Екзамен	Займи	Курсові			Загальний обсяг	Аудиторних у тому числі					Самостійна робота	I курс				II курс				III курс				IV курс											
				проекти	роботи			Всього	Лекції	Практичні	Семинарські	Лабораторні		Індивідуальні	I семестр		II семестр		III семестр		IV семестр																
															1	2	3	4	5	6	7	8															
															Кількість тижнів в семестрі																						
15	16	15	14	15	16	14	9																														
1. НОРМАТИВНІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ																																					
1.1. Цикл загальної підготовки (21 кредит)																																					
OK1	Українська мова (за професійним спрямуванням)	1				3	90	30	2	28					60	2																					
OK2	Історія України		1			3	90	30	16		14			60	2																						
OK3	Іноземна мова (за професійним спрямуванням)	2	1			6	180	60		60				120	2	2																					
OK4	Соціологія економіки		2			3	90	30	16	14				60		2																					
OK5	Основи наукових досліджень в економіці		2			3	90	30	12	18				60		2																					
OK6	Правове забезпечення господарської діяльності		2			3	90	30	16	14				60		2																					
Всього за циклом:						21	630	180	50	116	14			360	6	8																					
1.2. Цикл професійної підготовки (156 кредитів)																																					
1.2.1. Теоретична підготовка (144 кредити)																																					
OK7	Вступ до спеціальності і соціальні комунікації	1				6	180	60	30	30				120	4																						
OK8	Політекономія	1				3	90	30	16	14				60	2																						
OK9	Вища математика для економістів I	2	1			9	270	120	60	60				150	4	2																					
OK10	Економічна інформатика та інформаційні технології	2	1			9	270	120	60			60		150	2	4																					
OK11	Мікроекономіка	1				3	90	30	16	14				60	2																						
OK12	Макроекономіка		2			3	90	30	16	14				60		2																					
OK13	Теорія ймовірностей та математична статистика для економістів	2				6	180	60	30	30				120		4																					
OK14	Фінанси	3				3	90	30	16	14				60																							
OK15	Менеджмент	3				3	90	30	16	14				60																							
OK16	Маркетинг		4			3	90	30	16	14				60																							
OK17	Статистика	3				3	90	30	16	14				60																							

АКТИВ
ЧТОБЫ

OK18	Економіка підприємства	3		6	180	60	30	30			120			4							
OK19	Вища математика для економістів II	4	3	9	270	90	46	44			180			4	2						
OK20	Фінансова математика і страхування	4		6	180	60	30	30			120				4						
OK21	Облік і оподаткування	4		3	90	50	26	24			40				4						
OK22	Міжнародна економіка/ International Economics	4		3	90	30	16	14			60				2						
OK23	Економетрика	5		6	180	60	30	30			120					4					
OK24	Дослідження операцій в економіці	5		3	90	60	30	30			30					4					
OK25	Економічний аналіз	5		3	90	40	20	20			50					2					
OK26	Алгоритми і програмування в економіці	5		3	90	30	16	14			60					2					
OK27	Моделювання економіки	6		3	90	60	30	30			30							4			
OK28	Системи масового обслуговування	6		3	90	36	18	18			54							2			
OK29	Аналіз соціально-трудових відносин	6		3	90	36	18	18			54							2			
OK30	Програмні засоби аналізу і візуалізації даних	6		6	180	60	30	30			120							4			
OK31	Економічний ризик	7		3	90	32	14	18			58								2		
OK32	Економічна кібернетика	7		6	180	60	30	30			120								4		
OK33	Моделі аналізу соціуму	7		3	90	30	16	14			60								2		
OK34	Методи оцінки економічної безпеки/ Methods of Economic security evaluation	7		3	90	44	22	22			46								4		
OK35	Моделювання діяльності банків та фінансових ринків	8	7	6	180	70	36	34			110							2	4		
OK36	Прогнозування економічних і соціальних процесів/ Prognostication of economic and social processes	8		3	90	42	22	20			48								4		
OK37	Курсова робота з економіки			5	3	90					90										
OK38	Кваліфікаційна робота			6.7.8	9	270					270										
Всього:						144	4320	1520	772	688	60	2800	14	12	14	14	12	12	14	8	
1.2.2. Практична підготовка (12 кредитів)																					
OK39	Навчальна практика		4		3	90					90										
OK40	Виробнича практика		8		9	270					270										
Всього:						12	360				360										
Всього за циклом:						156	4680	1520	772	688	60	3160	14	12	14	14	12	12	14	8	
2. ВИБІРКОВІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ (60 кредитів)																					
ВК1	Вибіркова дисципліна 1		3		3	90	30				60			2							
ВК2	Вибіркова дисципліна 2		3		3	90	30				60			2							
ВК3	Вибіркова дисципліна 3		3		3	90	30				60			2							

ВК4	Вибіркова дисципліна 4		4		3	90	30							60				2						
ВК5	Вибіркова дисципліна 5		4		3	90	30							60				2						
ВК6	Вибіркова дисципліна 6		4		3	90	30							60				2						
ВК7	Вибіркова дисципліна 7		5		3	90	30							60					2					
ВК8	Вибіркова дисципліна 8		5		3	90	30							60					2					
ВК9	Вибіркова дисципліна 9		5		3	90	30							60					2					
ВК10	Вибіркова дисципліна 10		5		3	90	30							60					2					
ВК11	Вибіркова дисципліна 11		6		3	90	30							60						2				
ВК12	Вибіркова дисципліна 12		6		3	90	30							60						2				
ВК13	Вибіркова дисципліна 13		6		3	90	30							60						2				
ВК14	Вибіркова дисципліна 14		6		3	90	30							60						2				
ВК15	Вибіркова дисципліна 15		7		3	90	30							60							2			
ВК16	Вибіркова дисципліна 16		7		3	90	30							60							2			
ВК17	Вибіркова дисципліна 17		7		3	90	30							60							2			
ВК18	Вибіркова дисципліна 18		8		3	90	30							60									4	
ВК19	Вибіркова дисципліна 19		8		3	90	30							60									4	
ВК20	Вибіркова дисципліна 20		8		3	90	30							60									4	
Всього за циклом:					60	1800	600							1200			6	6	8	8	6	12		
3. АТЕСТАЦІЯ (3 кредити)																								
ОК41	Атестація		8		3	90																		
Всього за циклом:					3	90																		
Загальна кількість					240	7200	2300																	
Кількість годин на тиждень																	20	20	20	20	20	20	20	20
Кількість екзаменів																	4	4	4	4	4	4	4	3
Кількість заліків																	4	4	4	4	4	4	4	3
Кількість курсових проектів																				1				1
Кількість курсових робіт																				1				

Декан факультету Благуш І.С.

Навчальний план затверджено вченою радою економічного факультету (протокол № 3 від 27 червня 2022 року)

Погоджено: навчально-методичний відділ
31 серпня 2022 р.

Солонь І.Ф.

Завідувач випускової кафедри

Дмитришин Л.І. Гарант освітньої програми
(підпис, прізвище та ініціали)

Буртняк І.В.
(підпис, прізвище та ініціали)

РОБОЧИ НАВЧАЛЬНІ ПЛАНИ

“Затверджую”
Ректор
Ігор ЦЕПЕНДА
(підпис) (прізвище та ініціали)
” ” 20 року
М.П.

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Кваліфікація **Бакалавр з економіки**
Строк навчання **3 роки 10 місяців**

РОБОЧИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Підготовки **бакалавра** з галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** на основі **повна загальна середня освіта**

за спеціальністю **051 Економіка**

спеціалізацією

Курс **1** Форма навчання **денна**

I. Графік навчального процесу

Курс	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень
1	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48
	49	50	51	52								

ПОЗНАЧЕННЯ: Т - Теоретичне навчання; КС - Контроль за самост. роботою; К - Канікули; С - Екзаменаційна сесія;

II. ЗВЕДЕНІ ДАНІ ПРО БЮДЖЕТ ЧАСУ, тижні

Курс	Теоретичне навчання	Контроль за самост.	Канікули	Екзаменаційні сесії
1	30	5	12	5
Разом	30	5	12	5

III. ПРАКТИКА

Назва практики	Семестр	Тижні

IV. ДЕРЖАВНА АТЕСТАЦІЯ

Назва навчальної дисципліни	Форма державної атестації (екзамін, державний проєкт (робота))	Семестр

V. План навчального процесу

№ з/п	НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин на навчальний рік																				Розподіл аудиторних годин на тиждень за семестрами												
			1 семестр										2 семестр										1 курс												
			Кількість годин										Контрольні роботи (розподіл за семестрами)		Кількість годин										Контрольні роботи (розподіл за семестрами)		Форми контролю (розподіл за семестрами)								
			Аудиторних					Самостійна робота					Аудиторні	Познадиторні	Аудиторних					Аудиторні	Познадиторні	Екзамени	Запити	Курсові роботи / проекти	Варіанти	Курсові роботи / проекти									
			у тому числі					у тому числі							у тому числі																				
Всього	Лекції	Практичні	Семінари	Лекції	Практичні	Семінари	Лекції	Практичні	Семінари	Лекції	Практичні	Семінари	Лекції	Практичні	Семінари	Лекції	Практичні	Семінари	Лекції	Практичні	Семінари	Лекції	Практичні	Семінари	Лекції	Практичні	Семінари	Лекції	Практичні	Семінари					
1. НОРМАТИВНІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ																																			
1.1. Цикл загальної підготовки																																			
1	Українська мова (за професійним спрямуванням)	3	90	30	2	28				60	90	30	2	28					60	1		1									2				
2	Історія України	3	90	30	16		14			60	90	30	16		14				60			1									2				
3	Іноземна мова (за професійним спрямуванням)	6	180	60		60			120	90	30		30						60	1		1			90	30		30		60	1	2	2		
4	Соціологія економіки	3	90	30	16	14			60										90	30	16	14			60				2		2				
5	Основи наукових досліджень в економіці	3	90	30	12	18			60										90	30	12	18			60	1			2		2				
6	Правове забезпечення господарської діяльності	3	90	30	16	14			60										90	30	16	14			60				2		2				
	Всього по п. 1.1:	21	630	210	62	134	14		420	270	90	18	58	14				180	2		1	2			360	120	44	76		240	2	1	3	6	8
1.2. Цикл професійної підготовки																																			
1.2.1. Теоретична підготовка																																			
7	Вступ до спеціальності і соціальні комунікації	6	180	60	30	30			120	180	60	30	30					120	1		1											4			
8	Політекономія	3	90	30	16	14			60	90	30	16	14					60			1											2			

Активация W
Чтобы активировать

9	Вища математика для економістів I	9	270	90	46	44			180	150	60	30	30			90	1		1			120	30	16	14			90			2		4	2
10	Економічна інформатика та інформаційні технології	9	270	90	46		44		180	120	30	16		14		90			1			150	60	30			30	90	1	2		2	4	
11	Мікроекономіка	3	90	30	16	14			60	90	30	16	14			60			1													2		
12	Макроекономіка	3	90	30	16	14			60													90	30	16	14			60		2		2		
13	Теорія ймовірностей та математична статистика для економістів	6	180	60	30	30			120													180	60	30	30			120	1	2			4	
Всього по дисциплінам п.1.2.1:		39	1170	390	200	146		44	780	630	210	108	88		14	420	2		3	2		540	180	92	58		30	360	2	3	1	14	12	
1.2.2. Практична підготовка																																		
Всього по п. 1.2:		39	1170	390	200	146		44	780	630	210	108	88		14	420	2		3	2		540	180	92	58		30	360	2	3	1	14	12	
Разом за розділом (п. 1):		60	1800	600	262	280	14	44	1200	900	300	126	146	14	14	600	4		4	4		900	300	136	134		30	600	4	4	4	20	20	

2. ВИБІРКОВІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ

Разом за розділом (п. 2):																																	
----------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. АТЕСТАЦІЯ

Разом за розділом (п. 3):																																			
Загальна кількість		60	1800	600	262	280	14	44	1200	900	300	126	146	14	14	600	4		4	4		900	300	136	134		30	600	4	4	4	20	20		
Кількість екзаменів		8																	4																
Кількість заліків		8																	4																
Кількість курсових робіт/проектів																																			
Кількість контрольних (модульних) робіт		8														4											4								

Декан факультету _____ Іван БЛАГУН

Погоджено:

Навчально-методичний відділ _____

Завідувач кафедри _____ Леся ДМИТРИШИН

Активация W
Чтобы активировать
параметры комп

"Затверджую"
Ректор
Ігор ЦЕПЕНДА

"_____" (підпис) (прізвище та ініціали) 20__ року
 Міністерство освіти і науки України

Кваліфікація **Бакалавр економіки**

М.П. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Строк навчання **3 роки 10 місяців**

РОБОЧИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Підготовки **бакалавра** з галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** на основі **повна загальна середня освіта**

за спеціальністю **051 Економіка**

спеціалізацією

Курс **2** Форма навчання **денна**

І. І графік навчального процесу

Курси	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень
1	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т
2	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т

ПОЗНАЧЕННЯ: Т - Теоретичне навчання; КС - Контроль за самост. роботою; К - Канікули; С - Екзаменаційна сесія; НП - Навчальна практика;

II. ЗВЕДЕНІ ДАНІ ПРО БЮДЖЕТ ЧАСУ, тижні

Курс	Теоретичне навчання	Контроль за самост.	Канікули	Екзаменаційна сесія	Навчальна практика
2	29	4	12	5	2
Разом	29	4	12	5	2

III. ПРАКТИКА

Назва практики	Семістр	Тижні
Навчальна		4
Навчальна практика	4	4

IV. ДЕРЖАВНА АТЕСТАЦІЯ

Назва навчальної дисципліни	Форма державної атестації (всезвіт., дипломовий проєкт (робота))	Семістр
-----------------------------	--	---------

4	Менеджмент	3	90	30	16	14				60	90	30	16	14			60			3												2				
5	Маркетинг	3	90	30	16	14				60													90	30	16	14			60			4	2			
6	Статистика	3	90	30	16	14				60	90	30	16	14			60			3												2				
7	Облік і оподаткування	3	90	30	16	14				60													90	30	16	14			60			4	2			
8	Теорія ймовірностей для економістів	3	90	60	24	36				30	90	60	24	36			30	2		3												4				
9	Математична статистика для економістів	3	90	34	16	18				56												90	34	16	18			56	1		4		2			
10	Міжнародна економіка	3	90	30	16	14				60	90	30	16	14			60			3												2				
11	Економіка підприємства	3	90	30	16	14				60	90	30	16	14			60			3												2				
12	Вища математика для економістів II	6	180	60	24	36				120	90	30	12	18			60	1		3			90	30	12	18			60	1		4	2	2		
13	Дослідження операцій в економіці	6	180	68	32	36				112												180	68	32	36			112	2		4			5		
14	Підприємництво та бізнес-культура	3	90	30	16	14				60	90	30	16	14			60			3													2			
Всього по дисциплінам п.2.1.1:		45	1350	492	240	252				858	720	270	132	138			450	3		3	5		630	222	108	114		408	4		4	2	18	15		
2.1.2. Практична підготовка																																				
15	Навчальна практика	3	90							90												90						90				4				
16	Міждисциплінарна курсова робота з економічної інформатики	3	90							90	90						90				3															
Всього по дисциплінам п.2.1.2:		6	180							180	90						90				1		90					90				1				
Всього по п. 2.1:		51	1530	492	240	252				1038	810	270	132	138			540	3		3	5	1	720	222	108	114		498	4		4	3	18	15		
2.2. Вибіркові дисципліни.																																				
2.2.1. Дисципліни за вибором ВНЗ.																																				
17	Фінансова математика і страхування	6	180	68	32	36				112												180	68	32	36			112	2			4		5		
Всього по дисциплінам п.2.2.1:		6	180	68	32	36				112												180	68	32	36			112	2			1			5	
2.2.2. Дисципліни вільного вибору студента.																																				
18	Інформаційні системи і технології в економіці	3	90	30	16	14				60	90	30	16	14			60			3																
19	Основи WEB-технологій в бізнесі	3	90	30	16	14				60	90	30	16	14			60			3														2		
Всього по дисциплінам п.2.2.2:		3	90	30	16	14				60	90	30	16	14			60			1														2		
Всього по п. 2.2:		9	270	98	48	50				172	90	30	16	14			60			1			180	68	32	36		112	2			1	2	5		
Разом за розділом (п. 2):		60	1800	590	288	302				1210	900	300	148	152			600	3		4	5	1	900	290	140	150		610	6		4	4	20	20		
Загальна кількість		60	1800	590	288	302				1210	900	300	148	152			600	3		4	5	1	900	290	140	150		610	6		4	4	20	20		
Кількість екзаменів			8																	4												4				
Кількість заліків			9																	5												4				
Кількість курсових робіт/проектів			1																	1																
Кількість контрольних (модульних) робіт			9														3											6								

Декан факультету _____

Іван БЛАГУН

Погоджено:

Навчально-методичний відділ _____

Завідувач кафедри _____

Леся ДМИТРИШИН

Активация Windows

“Затверджую”

Ректор

Ігор ЦЕПЕНДА

(підпис) (прізвище та ініціали)

20 року

Міністерство освіти і науки України

М.П.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Кваліфікація Бакалавр економіки

Строк навчання 3 роки 10 місяців

РОБОЧИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Підготовки бакалавра з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки на основі повна загальна середня освіта

за спеціальністю 051 Економіка

спеціалізацією

Курс 3 Форма навчання денна

I. Графік навчального процесу

Курси	Вересень			Жовтень			Листопад			Грудень			Січень			Лютий			Березень			Квітень			Травень			Червень			Липень			Серпень																	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51
з	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	К	К	К	С	С	К	К	К	К	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	С	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К			

ПОЗНАЧЕННЯ: Т - Теоретичне навчання; КС - Контроль за самост. роботою; К - Канікули; С - Екзаменаційна сесія;

II. ЗВЕДЕНІ ДАНІ ПРО БЮДЖЕТ ЧАСУ, тижні III. ПРАКТИКА

Курс	Теоретичне навчання	Контроль за самост.	Канікули	Екзаменаційна сесія
3	31	4	12	5
Разом	31	4	12	5

IV. ДЕРЖАВНА АТЕСТАЦІЯ

Назва практики	Семестр	Тижні	Назва навчальної дисципліни	Форма державної атестації (екзамін, дипломовий проєкт (робота))	Семестр

		V. План навчального процесу																																				
№ з/п	НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин на навчальний рік											5 семестр											6 семестр						Розподіл аудиторних годин на тиждень за семестрами							
			Аудиторних					Самостійна робота	Аудиторних					Контрольні (модульні) роботи (розподіл за)	Форми контролю (розподіл за семестрами)				Кількість годин					Контрольні роботи (розподіл за)	Форми контролю (розподіл за семестрами)		3 курс											
			у тому числі						у тому числі						Аудиторних				у тому числі						Семестри													
			Всього	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні		Індивідуальні	Всього	Лекції	Практичні	Семінарські		Лабораторні	Індивідуальні	Самостійна робота	Аудиторні	Позамодульні	Екзамени	Зачли	Курсові роботи / проекти	Розрахунково-графічні роботи		Всього	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Індивідуальні	Самостійна робота	Аудиторні	Позамодульні	Екзамени	Зачли	Курсові роботи / проекти	5	6
			Зачли		Курсові роботи / проекти		Розрахунково-графічні роботи		Зачли		Курсові роботи / проекти		Розрахунково-графічні роботи		Зачли		Курсові роботи / проекти		Розрахунково-графічні роботи		Зачли		Курсові роботи / проекти		Розрахунково-графічні роботи		Зачли		Курсові роботи / проекти		Розрахунково-графічні роботи							
1. Цикл загальної підготовки																																						
1.1. Обов'язкові дисципліни																																						
Всього по п. 1.1:																																						
1.2. Вибіркові дисципліни																																						
1.2.1. Дисципліни за вибором ВНЗ																																						
1.2.2. Дисципліни вільного вибору студента																																						
1	Економіко-математичне моделювання	6	180	60	24	36						120	180	60	24	36																				4		
2	Ігрове моделювання	6	180	60	24	36						120	180	60	24	36																						
3	Аналіз фінансових ринків	3	90	30	16	14						60												90	30	16	14									2		
4	Економічна соціологія	3	90	30	16	14						60											90	30	16	14												
5	Теорія економічного ризику	6	180	60	24	36						120	180	60	24	36																						
Всього по дисциплінам п.1.2.2:		9	270	90	40	50						180	180	60	24	36							120	2														
Всього по п. 1.2:		9	270	90	40	50						180	180	60	24	36							120	2														
Разом за розділом (п. 1):		9	270	90	40	50						180	180	60	24	36							120	2														
2. Цикл професійної підготовки																																						
2.1. Обов'язкові дисципліни.																																						
2.1.1. Теоретична підготовка																																						
6	Економетрика	6	180	64	28	36						116	180	64	28	36																						
7	Моделювання економіки	6	180	64	28	36						116												180	64	28	36											

Активация Wi-Fi
 Число активаций

8	Економічна кібернетика	6	180	64	28	36																	116	2		6				4										
9	Економічний аналіз	6	180	60	24	36							120	2		5														4										
	Всього по дисциплінам п.2.1.1:	24	720	252	108	144							236	4		2								360	128	56	72		232	4	2		8	8						
2.1.2. Практична підготовка																																								
10	Міждисциплінарна курсова робота з моделювання економічних процесів	3	90																										90				6							
	Всього по дисциплінам п.2.1.2:	3	90																										90			1								
	Всього по п. 2.1:	27	810	252	108	144							236	4		2								450	128	56	72		322	4	2	1	8	8						
2.2. Вибіркові дисципліни.																																								
2.2.1. Дисципліни за вибором ВНЗ.																																								
11	Експертні системи в економіці	6	180	60	24	36							120	2		5																	4							
12	Логістичні системи	6	180	60	24	36																		180	60	24	36		120	2		6		4						
	Всього по дисциплінам п.2.2.1:	12	360	120	48	72							120	2		1								180	60	24	36		120	2		1		4	4					
2.2.2. Дисципліни вільного вибору студента.																																								
13	Алгоритми і програмування	6	180	60	30			30					120	180	60	30																		4						
14	Технологія проектування та адміністрування БД і СД	6	180	60	30			30					120	180	60	30																		4						
15	Технології багатомірного аналізу даних	6	180	60	24	36																		180	60	24	36		120	2		6		4						
16	Методи оцінки економічної безпеки	6	180	60	24	36																		180	60	24	36		120	2		6								
	Всього по дисциплінам п.2.2.2:	12	360	120	54	36		30					240	180	60	30								180	60	24	36		120	2		1		4	4					
	Всього по п. 2.2:	24	720	240	102	108		30					480	360	120	54	36							360	120	48	72		240	4		1	1	8	8					
	Разом за розділом (п. 2):	51	1530	492	210	252		30					1038	720	244	106	108							810	248	104	144		562	8		3	1	1	16	16				
	Загальна кількість	60	1800	582	250	302		30					1218	900	304	130	144							596	9	4	1		900	278	120	158		622	8	3	2	1	20	18
	Кількість екзаменів		7																														3							
	Кількість заліків		3																															2						
	Кількість курсових робіт/проектів		1																																1					
	Кількість контрольних (модульних) робіт		17																													9				8				

Декан факультету _____ Іван БЛАГУН

Погоджено:

Навчально-методичний відділ _____

Завідувач кафедри _____ Леся ДМИТРИШИН

"Затверджую"

Ректор

Ігор ЦЕПЕНДА

(підпис)

(прізвище та ініціали)

20 року

Міністерство освіти і науки України

Кваліфікація Бакалавр економіки

М.П.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Строк навчання 3 роки 10 місяців

РОБОЧИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Підготовки бакалавра з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

на основі повна загальна середня освіта

за спеціальністю 051 Економіка

спеціалізацією

Курс 4

Форма навчання денна

I. Графік навчального процесу

Курс	Вересень				Жовтень				Листопад				Грудень				Січень				Лютий				Березень				Квітень				Травень				Червень				Липень				Серпень							
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
4	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	КС	К	С	С	К	ВЛ	ВЛ	ВЛ	ВЛ	ВЛ	ВЛ	ВЛ	КС	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	КС	КС	С	С	С	А	А								

ПОЗНАЧЕННЯ:

T - Теоретичне навчання; КС - Контроль за самост. роботою; К - Канікули; С - Екзаменаційна сесія; ВЛ - Виробнича практика; А - Атестація;

II. ЗВЕДЕНІ ДАНІ ПРО БЮДЖЕТ ЧАСУ, тижні III. ПРАКТИКА

Курс	Теоретичне навчання	Контроль за самост.	Канікули	Екзаменаційна сесія	Виробнича практика	Атестація
4	23	4	3	5	6	2
Разом	23	4	3	5	6	2

IV. ДЕРЖАВНА АТЕСТАЦІЯ

Назва практики	Семістр	Тижні	Назва навчальної дисципліни	Форма державної атестації (екзамен, дипломовий проєкт (робота))	Семістр
Виробнича практика		6	Атестація	екзамен / дипломна робота	8,8
Виробнича практика	8	6			

V. План навчального процесу

№ з/п	НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин на навчальний рік		7 семестр											8 семестр											Розподіл аудиторних годин на тижнів за семестрами									
					Кількість годин							Контрольні роботи (розподіл за кількістю)		Форми контролю (розподіл за семестрами)		Кількість годин							Контрольні роботи (розподіл за кількістю)		Форми контролю (розподіл за семестрами)											
			Аудиторних			Самостійна робота				Аудиторних			Самостійна робота				Аудиторні		Позааудиторні		Екзамени		Аудиторних			Аудиторні			Позааудиторні		Екзамени		Форми контролю			
			у тому числі			у тому числі				у тому числі			у тому числі				у тому числі		у тому числі		у тому числі		у тому числі			у тому числі			у тому числі		у тому числі					
			Всього	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Індивідуальні	Самостійна робота	Всього	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Індивідуальні	Самостійна робота	Аудиторні	Позааудиторні	Екзамени	Заліки	Курсові роботи / проекти	Розрахунково-графічні роботи	Всього	Лекції	Практичні	Семінарські			Лабораторні	Індивідуальні	Самостійна робота	Аудиторні	Позааудиторні	Екзамени	Заліки	Курсові роботи / проекти
1. Цикл загальної підготовки																																				
1.1. Обов'язкові дисципліни																																				
Всього по п. 1.1:																																				
1.2. Вибіркові дисципліни																																				
1.2.1. Дисципліни за вибором ВНЗ																																				
1.2.2. Дисципліни вільного вибору студента																																				
1	Соціально-економічна безпека	3	90	36	20	16							54								90	36	20	16							54			8		
Всього по дисциплінам п.1.2.2:																																				
Всього по п. 1.2:																																				
Разом за розділом (п. 1):																																				
2. Цикл професійної підготовки																																				
2.1. Обов'язкові дисципліни.																																				
2.1.1. Теоретична підготовка																																				

Активация Windows
Чтобы активировать Windows, перейдите к

6. АНОТАЦІЇ ДИСЦИПЛІН ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ

Назва дисципліни: **Українська мова (за професійним спрямуванням)**

Статус: Нормативна

Рік: I, семестр I

Основне завдання даного курсу – підвищення загального мовного рівня студентів, знайомство з особливостям: офіційно-ділового стилю мовлення як в усній, так і в писемній формах, його практичне застосування у широкій сфері діяльності різних фахівців. Заява-зобов'язання, доручення, відомість, довідка, наказ, договір, протокол, витяг з протоколу, характеристика, постанова, акт, розпорядження, таблиця, лист, оголошення, список, накладна, запрошення, розписка.

Вимоги до знань і вмінь:

Після закінчення курсу студент повинен *знати*:

- основні правила оформлення найважливіших документів;
- чітко визначати і користуватися двома формами ділового мовлення: усним і писемним, знати їх особливості.

Після закінчення курсу студент повинен *вміти*:

- добирати відповідні терміни з фаху для оформлення документації;
- крім грамотного оформлення ділових паперів необхідно логічно й послідовно подавати стисло інформацію з того чи іншого питання;
- правильно вживати пасивні конструкції, що характерні для ділового стилю;
- поєднувати числівники з іменниками, знати правила відмінювання і написання прізвищ, що складає певні труднощі в сучасному діловодстві;
- дотримуватись норм сучасної літературної мови, не допускати калькування, змішування мов;
- логічно формувати думки, дотримуватись послідовності і точності викладу.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 2 год., практичні – 28 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: Історія України

Статус: Нормативна

Рік: I, семестр I

Завдання навчальної дисципліни:

- вивчення вітчизняної історії передбачає освоєння таких аспектів: періодизація, основні віхи державотворення, характер національно-визвольного руху, зовнішньополітичні орієнтації, зовнішні впливи на розвиток подій в Україні, українські впливи на геополітичну ситуацію в Центрально-Східній Європі.

Знати:

- предмет та метод, поняттєвий апарат та концептуальні підходи до аналізу вітчизняної історії;
- витоки української нації та її місце у загальнолюдських процесах;
- нові напрямки розвитку вітчизняної історичної науки;
- конкретних представників політичної еліти України різних історичних епох;
- історичну спадщину та сучасний стан розвитку України як самостійної держави;
- шляхи та перспективи розвитку України.

Вміти:

- аналізувати історичні процеси, події, факти;
- брати участь у дискусіях на суспільно-історичні теми;
- користуватися категорійно-понятійним апаратом історичної науки, історичними джерелами та довідниковими матеріалами з історії України;
- критично оцінювати місце та роль як окремих особистостей, так і політичних організацій та громадських об'єктів у вітчизняній історії та політиці;
- визначати якісні зміни статусу України як суб'єкта світової політики.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 16 год., семінарські – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Вступ до спеціальності і соціальні комунікації**

Статус: Нормативна

Рік: I, семестр I

Мета: отримання студентами знань, вмінь і навичок, з економіки, що дозволяють у майбутньому спеціалісту компетентно вирішувати практичні завдання безпосередньо на підприємствах. В процесі вивчення дисципліни розглядаються:

- визначення сутності економіки;
- вивчення питань обґрунтування та вибору методів і формування системи показників оцінювання економічних результатів;
- вивчення питань з ефективності діяльності підприємства, його конкурентно спроможності;
- формування вмінь ефективного використання ресурсного і виробничо-господарського потенціалу;
- прищеплення вміння творчого пошуку напрямків та резервів удосконалення.

Тривалість. Всього – 180 год., лекції – 30 год., практичні – 30 год., самостійна робота – 120 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Політекономія**

Статус: Нормативна

Рік: I, семестр I

Метою дисципліни є формування ґрунтовних знань про економічну систему суспільства, закони її функціонування і розвитку для розуміння чинників зародження, утвердження і напрямів розвитку сучасних соціально-економічних систем, їх спроможності задовольняти потреби людей.

Цілі навчальної дисципліни: з'ясування природи і змісту економічних законів та визначення механізму їх використання людьми у господарській діяльності; розкриття загальних теоретичних засад соціально-економічного життя суспільства; аналіз принципів рис економічних систем і напрямів

їх еволюції; виявлення кращих надбань теорії та практики господарювання, способів і методів ефективного використання обмежених ресурсів виробництва; розкриття закономірностей суспільного відтворення, економічного зростання; дослідження особливостей сучасного стану функціонування і перспективи розвитку економічної системи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни Політекономія студент повинен

знати:

основні економічні закони та закономірності функціонування і розвитку суспільного виробництва;

загальну характеристику та основні риси економічних систем;

способи і методи розв'язання корінних проблем виробництва товарів і послуг, їх розподілу, обміну та споживання.

вміти:

аналізувати економічні явища та процеси;

застосовувати набуті знання для вирішення практичних проблем;

уміти збирати та опрацьовувати соціально-економічну інформацію, робити узагальнюючі висновки на науковій основі.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Вища математика для економістів I**

Статус: Нормативна

Рік: I, семестр I, II

Мета. Формування фундаментальних теоретичних знань та практичних навиків з основ теорії множин, аналітичної геометрії, основ теорії функцій, диференціального числення функцій однієї змінної та інтегрального числення функцій однієї змінної.

Завдання. Оволодіння основними термінами та поняттями з основ теорії множин, аналітичної геометрії, основ теорії функцій, диференціального числення функцій однієї змінної та інтегрального

числення функцій однієї змінної на рівні відтворення, тлумачення та використання. Набуття навичок застосування знань з основ теорії множин, аналітичної геометрії, основ теорії функцій, диференціального числення функцій однієї змінної та інтегрального числення функцій однієї змінної до розв'язування практичних задач з вищої математики (II), оптимізаційних методів та моделей, дослідження операцій, дискретного аналізу, економічної кібернетики, моделювання економіки та моделей економічної динаміки.

Тривалість. Всього – 270 год., лекції – 60 год., практичні – 60 год., самостійна робота – 150 год.

Форма контролю – залік, екзамен.

Назва дисципліни: **Економічна інформатика та інформаційні технології**

Статус: Нормативна

Рік: I, семестр I, II

Мета. Формування знань з теоретичних засад і принципів побудови сучасних і перспективних електронно-обчислювальних машин, основ і прикладних систем обробки економічної інформації; формування вмінь орієнтуватись у складній комп'ютерній мережі; набуття практичних навичок із програмування таких процедур.

Завдання. Оволодіння основними термінами та поняттями з теорії інформаційних технологій. Вивчення та набуття навичок та застосування інструментів комп'ютерних технологій до конкретних економічних задач, зокрема, щодо підготовки текстових документів різної складності, резервування інформації та її безпеки, розробки електронних таблиць та баз даних, презентацій, використання локальних комп'ютерних мереж та мережі Інтернет.

Тривалість. Всього – 270 год., лекції – 60 год., лабораторні – 60 год., самостійна робота – 150 год.

Форма контролю – залік, екзамен.

Назва дисципліни: Іноземна мова (за професійним спрямуванням)

Статус: Вибіркова

Рік: I, семестр I, II

Мета. Даний предмет передбачає опанування таким рівнем знань, навичок і вмінь, який забезпечить необхідну комунікативну спроможність в сферах: ситуативного та професійного спілкування в усній і письмовій формах: 1) читання й реферування оригінальної загальнонаукової або загальнотехнічної інформації; 2) елементарного спілкування по загальним питанням спеціальності та в межах загальноповсякденних норм: під час закордонної подорожі; 3) написання особистих та простих ділових листів.

Завдання. Вимоги до знань та умінь:

Після закінчення курсу студент повинен *знати*:

- програмний матеріал з усього комплексу фонетичних та лексико-граматичних правил;
- методичку самостійної поза аудиторної роботи над удосконаленням мови;
- граматичні вимоги щодо правильного оформлення ділового мовлення в усній та письмовій формах.

Після закінчення курсу студент повинен *вміти*:

- вільно і правильно розмовляти однією з іноземних мов у різних ситуаціях, головним чином у ситуаціях професійного спілкування;
- читати та анотувати художні тексти;
- виступати з доповідями та повідомленнями з тематики своїх професійних інтересів;
- виконувати свої курсові та дипломні роботи, захищати їх іноземною мовою;
- вільно користуватися лексикою ділових паперів.

Тривалість. Всього – 180 год., практичні – 60 год., самостійна робота – 120 год.

Форма контролю – залік, екзамен.

Назва дисципліни: **Мікроекономіка**

Статус: Нормативна

Рік: I, семестр I

Мета: вивчити поведінку і механізм прийняття рішень окремими економічними суб'єктами (індивідами, домашніми господарствами, підприємствами, організаціями, тобто мікросистемами), які прагнуть досягти мети за наявних обмежених ресурсів і для яких до того ж можна знайти альтернативне використання. У центрі уваги мікроекономіки перебуває поведінка споживача і виробника та її оптимізація, ринковий попит і пропозиція, відносні ціни товарів, розподіл ресурсів за альтернативного їх використання, часткова і загальна рівновага тощо.

Завдання: Формувати економічне мислення у майбутніх менеджерів, підприємницький підхід до господарської діяльності. Вивчення її сприяє розумінню студентами основ ринкових відносин на рівні підприємства, фірми, окремих видів ринкових систем: конкурентних ринків, монопольних ринків та ринків монополістичної конкуренції і олігополістичних.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати: дію ринкового механізму, що ґрунтується на поведінці попиту та пропозиції; поведінка споживача з урахуванням концепції корисності, формування індивідуального та ринкового попиту; виробничі фактори (ресурси) та затрати фірми; оптимізація обсягу виробництва з метою максимізації прибутку; аналіз конкурентних ринків; ринкова влада та її вимірювання, ціноутворення при ринковій владі; ринки монополістичної конкуренції та олігополістичні; ринки факторів виробництва; загальна рівновага та економічна ефективність.

вміти: аналізувати економічні явища і процеси загального характеру, що відбуваються на мікрорівні, а також розв'язувати ситуаційні завдання мікроекономічного характеру.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: Соціологія економіки

Статус: Нормативна

Рік: I, семестр II

В умовах проведення економічних реформ та системних трансформацій, котрі торкаються практично усіх без винятку сфер життя, вивчення економічної соціології є актуальним для фахівця економічного профілю. Соціологія економіки як спеціальна галузь соціології передбачає інтеграцію соціологічного та економічного підходів до вивчення суспільства та процесів які в ньому відбуваються. В рамках вивчення дисципліни досліджуються взаємозв'язки та взаємообумовленість економічних та соціальних відносин, соціальні наслідки й пріоритети розвитку економіки, особливості соціального стереотипу як чинника економічної поведінки та прийняття рішень, моделюються можливості та суперечності оптимального поєднання принципів економічної ефективності та соціальної справедливості.

Такий підхід дозволяє ефективно вирішувати складні спеціалізовані задачі в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методичних підходів як економічної науки, так і галузевих соціологічних наук.

Дисципліна «Соціологія економіки» передбачає формування в майбутніх спеціалістів системи знань про соціально-економічну систему суспільства, соціально-економічні явища і процеси з оцінкою впливу на економічне життя та економічні показники.

Мета навчальної дисципліни полягає в ознайомленні студентів з основними підходами до вивчення економіки як соціального інституту, ключовими індикаторами стану суспільства, а також основами соціального моделювання.

Мета реалізується через цілі:

- 1) ознайомлення студентів зі структурою, категоріями, концепціями та напрямками поточних і перспективних досліджень економічного життя сучасного суспільства;
- 2) формування умінь і навичок з використання соціологічного підходу в процесі аналізу різних аспектів економічного життя індивідів і соціальних груп, вивчення їхньої економічної культури, моделей поведінки та діяльності, особливостей формування та розвитку економічних інститутів;

3) ознайомлення студентів з особливостями та завданнями соціального моделювання в контексті дослідження питань оцінювання, аналізу та прогнозування рівня соціального напруження та соціальної безпеки.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Основи наукових досліджень в економіці**

Статус: Нормативна

Рік: I, семестр II

Актуальність навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень в економіці» полягає в тому, що зростання вимог до вищої професійної освіти вимагає якісно нового теоретичного і методичного забезпечення науково-дослідницької діяльності в галузі економіки.

Мета даної дисципліни полягає у висвітленні теоретичних основ, питань методології, методики, технології та організації науково-дослідницької діяльності в економіці, тобто теоретичного й практичного підґрунтя для ефективного проведення наукових досліджень студентами економічних спеціальностей.

Завданнями є: формування у студентів теоретичних знань і практичних навичок з методології, методики, технології та організації науково-дослідницької діяльності в економіці з широким використанням навчально-методичної та додаткової наукової літератури.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 12 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Правове забезпечення господарської діяльності**

Статус: Нормативна

Рік: I, семестр II

Мета та цілі навчальної дисципліни «Правове забезпечення господарської діяльності» полягають у засвоєнні здобувачами системи знань про природу господарської діяльності, особливості її становлення та сучасні тенденції подальшого розвитку правового регулювання господарської діяльності; галузі та

види господарської діяльності; усвідомленні зростаючої ролі господарського права в умовах формування ринкової економіки у різних галузях господарювання; ознайомлення з особливостями правового регулювання в окремих галузях господарювання; підготовці спеціалістів високого рівня для професійного обслуговування суб'єктів господарської діяльності різних галузей економіки.

Основними цілями вивчення дисципліни «Правове забезпечення господарської діяльності» є набуття здобувачами загальних та спеціальних компетентностей, необхідних для здійснення фахової діяльності економіста за певним рівнем кваліфікації, що передбачає розуміння змісту норм господарського права України, аналіз нормативно-правової бази в сфері регулювання господарсько-правових відносин, формування умінь та навичок щодо самостійного розв'язання практичних проблем, що виникають в процесі реалізації господарської правосуб'єктності учасниками господарських правовідносин, правильного застосування норм господарського законодавства.

Внаслідок вивчення навчальної дисципліни «Правове забезпечення господарської діяльності» відповідно до вимог освітньої програми студенти повинні:

знати:

- проблемні питання теорії, практики та законотворчості в сфері господарських правовідносин;
- діюче господарське законодавство;
- основні положення правового статусу суб'єктів господарювання;
- загальні засади господарсько-правової відповідальності;
- особливості правового регулювання окремих видів господарської діяльності;
- шляхи гармонізації правового регулювання господарської діяльності з міжнародним правом в сфері господарювання, правом Європейського Союзу.

вміти:

- порівнювати і аналізувати норми законодавства, що регулюють відносини з приводу безпосереднього здійснення чи управління господарською діяльністю;
- застосовувати знання та навички, набуті при вивченні теоретичного матеріалу з правового забезпечення господарської діяльності до конкретних

ситуацій, що складаються в процесі організації та здійснення господарської діяльності.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Макроекономіка**

Статус: Нормативна

Рік: I, семестр II

Розвиток ринкових відносин та ринкового економічного середовища вимагає економічних знань та розуміння механізму взаємодії різноманітних економічних процесів та явищ в суспільстві. У навчальній дисципліні «Макроекономіка» передбачено вивчення основних явищ та процесів ринкової економіки та відображення їх у системі економічних категорій, принципів, законів та моделей. Опанування дисципліною сприятиме розумінню студентами механізму функціонування сучасної ринкової економіки, державного регулювання економіки, а також допоможе формуванню у студентів навичок економічного мислення, ринкової поведінки та формування економічної культури.

Метою викладання дисципліни є формування у студентів здатності до самостійного аналізу економічних процесів та явищ на рівні економічної системи в цілому, що допомагатиме майбутнім фахівцям ухвалювати правильні економічні рішення, моделювати та прогнозувати хід економічних процесів, ефективно управляти економічним розвитком.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Теорія ймовірностей та математична статистика для економістів**

Статус: Нормативна

Рік: I, семестр II

Вивчення теоретичних основ теорії ймовірностей та математичної статистики, а саме застосування в обробці експериментальних даних. Даний курс

дозволяє оволодіти наступними поняттями: основні поняття і теореми теорії ймовірностей та математичної статистики; основні методи знаходження ймовірностей випадкових величин; основні закони розподілу випадкових величин; граничні теореми теорії ймовірностей; елементи теорії регресії і кореляції; поняття вибірки; оцінювання параметрів вибірки та перевірка статистичних гіпотез. Особливу увагу приділено застосуванню теорії для дослідження різних економічних, фізичних та інших процесів і явищ. Знання та вміння, набуті при вивченні предмету можуть бути застосовувані на практиці для розв'язання практичних і фундаментальних економічних проблем.

Мета полягає в формуванні у студентів знань з теоретичних основ теорії ймовірностей та математичної статистики як математичної науки, що вивчає закономірності випадкових явищ, та її практичне використання при побудові економічних стохастичних моделей на мікро- та макрорівнях. Ця мета досягається шляхом послідовного викладення теоретичного курсу з проведенням практичних занять.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 30 год., практичні – 30 год., самостійна робота – 120 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Фінанси**

Статус: Нормативна

Рік: II, семестр I

Від розуміння світових фінансових процесів, інформаційного забезпечення та вміння ефективно використовувати сучасний грошово-кредитний інструментарій значною мірою залежить успіх та місце суб'єктів політико-економічних відносин у світовій ієрархії. У зв'язку з цим для держави, яка претендує зайняти належне місце в глобальному просторі, особливо актуальною стає підготовка фахівців, здатних аналізувати такі економічні явища, як фінанси, гроші, грошовий ринок та кредит, осмислювати зміни в їхньому функціонуванні та виробляти адекватні підходи в сучасній економічній політиці, а розвиток ринкових відносин зумовлює підвищення ролі фінансів, грошей і кредиту в різних галузях економіки України.

Мета та цілі навчальної дисципліни полягають у формуванні системи базових знань з теорії фінансів, засвоєння закономірностей функціонування грошового та фінансового ринків як теоретичної основи державної монетарної, валютної, податкової та бюджетної політики розвитку банківської справи та ринку фінансових послуг; формування спеціальних знань і практичних навичок з питань організації фінансових відносин та їх функціонування на макро- і мікроекономічному рівнях.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Менеджмент**

Статус: Нормативна

Рік: II, семестр I

Метою викладання навчальної дисципліни «Менеджмент» є виклад студентам теоретичних основ сучасного менеджменту як самостійного виду професійної діяльності – управління в умовах ринкової економіки, формування у майбутніх фахівців сучасного управлінського мислення та системи спеціальних знань у сфері менеджменту, розуміння концептуальних основ системного управління організаціями; формування навичок організаційного проектування; формування умінь моніторингу основних ситуаційних факторів зовнішнього середовища; набуття умінь з прийняття обґрунтованих управлінських рішень та формулювання цілей діяльності підрозділів організації, набуття умінь оцінки діючих та створення ефективних структур управління організацією та механізмів координації діяльності виконавців та їх груп; формування навичок визначення центрів відповідальності організаційного формування.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Статистика**

Статус: Нормативна

Рік: II, семестр I

Навчальна дисципліна «Статистика» займає важливе місце у навчальному процесі, оскільки формує базові знання у сфері застосування статистичного апарату, вивчення закономірностей у масових випадкових явищах, визначення їх ймовірнісних характеристик з метою застосування до аналізу економічних явищ та прогнозування. Статистика є основою для побудови кількісних моделей керування економічними системами. Ймовірно-статистичні методи є базовими для теорії ухвалення рішень як важливої складової сучасного менеджменту. Статистичні показники застосовують під час оцінки ризиків в інвестиційній діяльності, в діяльності страхових компаній, а також у багатьох галузях економіки.

Мета викладання дисципліни є глибоке та ґрунтовне засвоєння студентами статистичних методів збирання, оброблення та аналізу інформації стосовно соціально-економічних явищ та процесів, які доцільно використовувати в сучасних умовах при проведенні статистичного дослідження. Основними завданнями вивчення дисципліни «Статистика» є вивчення методологічних та методичних питань статистичного дослідження соціально-економічних процесів, принципів організації статистичних спостережень, методик розрахунку показників, прийомів статистичного аналізу та подання інформації.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Теорія ймовірностей для економістів**

Статус: Нормативна

Рік: II, семестр I

Вивчення теоретичних основ теорії ймовірностей та їх застосуваннями в обробці експериментальних даних. Даний курс дозволяє оволодіти наступними поняттями: основні поняття і теореми теорії ймовірностей; основні методи знаходження ймовірностей випадкових величин; основні закони розподілу

випадкових величин; граничні теореми теорії ймовірностей; елементи теорії регресії і кореляції. Особливу увагу приділено застосуванню теорії ймовірностей для дослідження різних економічних, фізичних та інших процесів і явищ. Знання та вміння, набуті при вивченні предмету можуть бути застосовувані на практиці для розв'язання практичних і фундаментальних економічних проблем.

Мета полягає в формуванні у студентів знань з теоретичних основ теорії ймовірностей як математичної науки, що вивчає закономірності випадкових явищ, та її практичне використання при побудові економічних стохастичних моделей на мікро- та макрорівнях. Ця мета досягається шляхом послідовного викладення теоретичного курсу з проведенням практичних занять.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 24 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 30 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Міжнародна економіка**

Статус: Нормативна

Рік: II, семестр I

«Міжнародна економіка» є нормативною дисципліною. Засвоєння основних тем курсу надає майбутнім фахівцям ґрунтовні знання щодо особливостей функціонування міжнародної економічної системи та закономірностей її розвитку; зрозуміти особливості взаємодії національних економік в структурі світового господарства, середовища та інфраструктури міжнародної економічної діяльності; особливості основних процесів розвитку сучасного світового господарства: інтернаціоналізації, економічної глобалізації та формування інтеграційних угруповань; форм і методів міжнародних економічних відносин і основного інструментарію міжнародної економічної діяльності, практики здійснення міжнародної діяльності та проходження даних процесів в Україні. Даний курс спирається на результати вивчення політичної економії і мікроекономіки, макроекономіки, історії економічних вчень та інших дисциплін. Основні проблеми міжнародної економіки розглядаються в системі сучасної економічної теорії (мікроекономіка, макроекономіка, міжнародна економіка). За допомогою інструментів мікроекономічного аналізу висвітлюються питання

міжнародного руху товарів та чинників їх виробництва. Макроекономічний аналіз слугує вивченню питань функціонування сучасних валютних і фінансових структур, міжнародних фінансових ринків, макроекономічної політики у відкритій системі міжнародної економіки. Важливість курсу визначається сучасними умовами розвитку світового господарства в цілому та інтеграцією України як самостійної держави в світове господарство. Основна увага приділяється сучасними тенденціями розвитку світового господарства, конкретним формам міжнародних економічних відносин, розвитку міжнародного економічного співробітництва, проблемам міжнародної економічної інтеграції та участі України в цих процесах.

Метою вивчення дисципліни є сформувати систему теоретичних знань, вмінь та практичних навичок у галузі міжнародної економіки, форм, методів та механізмів реалізації міжнародних економічних відносин та основного інструментарію міжнародної економічної діяльності, процесів розвитку світового господарства та їх вплив на розвиток національних економік, регіональних об'єднань країн світу, а також набуття навичок аналізу зовнішньоекономічної політики України у процесі її інтеграції в сучасні міжнародні структури. Особлива увага приділяється євроатлантичній інтеграції.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Економіка підприємства**

Статус: Нормативна

Рік: II, семестр I

Знання та вміння, набуті при вивченні предмету можуть бути плідно використані при запуску (веденні) бізнесу та аналізі економічних та ринкових відносин на внутрішніх та міжнародних відносинах. Такі принципи дозволяють освоїти основи бізнес-планування, структуру, законодавчу базу, статутні документи тощо з метою більш точного управління різними економічними об'єктами. Дані навички можна використовувати в будь-яких економічних структурах, починаючи від малого бізнесу і закінчуючи великими

державними підприємствами, де існує необхідність в грамотному управлінні.

Сформування у майбутніх спеціалістів теоретичних знань з економіки підприємства, що є важливим принципом грамотного управління економічними об'єктами і спрямоване на розвиток розуміння понять та принципів роботи різних економічних структур, створення та розробки бізнес планів, розрахунку статутного капіталу, тощо; ознайомити студентів з перспективами розвитку бізнесу в Україні.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Вища математика для економістів II**

Статус: Нормативна

Рік: II, семестр I, II

Вивчення курсу вищої математики забезпечує розвиток математичного та логічного мислення студентів, їх підготовку до вивчення спеціальних дисциплін і самостійної роботи над науковою та науково-технічною літературою, передбачає ознайомлення з основними поняттями, ідеями та методами сучасної математики, можливостями їх використання при розв'язуванні конкретних задач.

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів базових математичних знань для вирішення завдань у професійній діяльності, вмінь аналітичного мислення та математичного формулювання економічних задач, що виникають на практиці. У процесі вивчення дисципліни студенти набувають знань з таких основних розділів вищої математики як числові і функціональні ряди, диференціальне числення функцій багатьох змінних, диференціальні рівняння, кратні, криволінійні та поверхневі інтеграли.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 24 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 120 год.

Форма контролю – залік, екзамен

Назва дисципліни: Підприємництво та бізнес-культура

Статус: Нормативна

Рік: II, семестр I

Вивчення дисципліни “Підприємництво та бізнес культура” передбачає ознайомлення з загальними положеннями, принципами і методами підприємницького менеджменту, умовами підприємницької діяльності та бізнес-культури; сприяє розвитку здібностей і формування навичок, що дозволяють економістам здійснювати підприємницьку та інноваційну діяльність щодо заснування власної справи; формування знань щодо використання соціально-психологічних методів управління в контексті формування бізнес-культури.

Мета викладання дисципліни – формування у студентів системи знань щодо сутності підприємництва як особливого виду діяльності, певного стилю і типу поведінки, що визначає бізнес-культуру підприємства, сучасної форми господарювання виробничо-комерційних структур в умовах ринкових відносин.

Основними цілями навчальної дисципліни є:

- оволодіти теоретичними основами сучасної організації підприємницької діяльності;
- набути практичних вмінь комплексного сприйняття та вирішення проблем, що виникають у діяльності підприємницьких структур для створення сприятливого бізнес-середовища та підвищення ефективності функціонування виробничо-господарських систем.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати: основні поняття та сутність підприємницької діяльності, особливості заснування власної справи в Україні, аспекти підприємницького менеджменту, організацію малого підприємництва, етику та культуру ділового спілкування, психологію підприємницької діяльності; договірні взаємовідносини у підприємстві, культуру ведення бізнесу.

вміти: використовувати набуті знання в практичній організаційно-економічній діяльності.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Інформаційні системи і технології в економіці**

Статус: Вибіркова

Рік: II, семестр I

В сучасних умовах стрімко зростає попит на інформацію та інформаційні послуги. На їх основі створюються обчислювальні системи і мережі не лише для накопичення, збереження та перетворення інформації, а й для максимального наближення термінальних пристроїв до робочого місця фахівця або керівника, який приймає рішення а також методики організації машинної та поза машинної бази даних економічних показників при веденні автоматизованого обліку та аудиту господарської діяльності, виконувати оцінку інвестиційних проектів.

Мета викладання дисципліни є глибоке та ґрунтовне засвоєння студентами системи теоретичних знань та практичних навичок з основ методів опрацювання економічної інформації за фазами життєвого циклу процесу прийняття управлінського рішення: діагностика проблеми; розробка (генерування) альтернатив; вибір рішення; реалізація рішення. Сформувати у студентів системи теоретичних і практичних знань у галузі побудови і функціонування інформаційних систем і комп'ютерних технологій та можливостей їх використання в управлінні економікою.

Основні цілі:

– оволодіти теоретичними основами методів опрацювання економічної інформації;

– вміти застосовувати теоретичні знання для використання методів опрацювання економічної інформації під час діагностики проблеми; генерування альтернатив, виборі та реалізації рішень;

– вміти застосовувати математичні, статистичні методи для опрацювання економічної інформації;

– оволодіти методами інформаційного моделювання для прийняття правильних рішень.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Основи WEB-технологій в бізнесі**

Статус: Вибіркова

Рік: II, семестр I

Вивчення дисципліни “Основи WEB-технологій в бізнесі” передбачає формування теоретичних та практичних знань щодо застосування WEB-технологій в бізнесі, зокрема принципи функціонування WEB-технологій; можливості, напрямки та методика застосування Web-технологій.

Мета викладання дисципліни – надання студентам базових знань з теорії WEB-технології, формування готовності майбутнього фахівця до застосування WEB-технологій у бізнесі в сучасному динамічному глобальному середовищі.

Основними цілями навчальної дисципліни є:

- оволодіти теоретичними основами сучасних WEB-технологій;
- набути практичних умінь та навичок застосування Web-технологій в бізнесі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати: базові поняття і терміни Web-технологій; структуру і принципи Web; засоби керування інформаційним контентом; особливості просування web-ресурсу; призначення та основні характеристики корпоративного порталу; поняття економічної ефективності інтернет-ресурсу; засоби захисту інформації в Інтернеті.

вміти: проектувати web-ресурс; застосовувати мову гіпертекстової розмітки HTML; аналізувати витрати та прибутки від створення інтернет-ресурсу; організовувати заходи з підвищення інформаційної безпеки інтернет-ресурсу.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Інвестування**

Статус: Нормативна

Рік: II, семестр II

Вивчення даної дисципліни дає можливість студентам більш повно сформулювати свої професійні інтереси та визначити своє потенційне місце у структурі народного господарства та бізнесу.

В рамках навчальної дисципліни вивчаються основні поняття з теорії інвестування, які здійснюються з використанням специфічних методів і інструментів, що забезпечують розв'язання задач відповідних задач. Зокрема, теоретичні засади інвестиційної діяльності; логічна послідовність базових понять інвестування; теоретичної та методологічної бази, необхідної для подальшого оволодіння практикою реального, фінансового та інноваційного інвестування; оцінювання інвестиційних рішень в умовах ринку; оцінювання доцільності реалізації інвестиційних проектів в умовах невизначеності; методи фінансування інвестиційної діяльності та напрямки регулювання інвестиційної діяльності.

Мета полягає у підготовці фахівців, що володіють системою знань і розуміння теорії та практики прийняття рішень у сфері обґрунтування інвестиційної стратегії, виборі напрямів та форм інвестування та вивчення найсуттєвіших характеристик процесу інвестування у національній економічній системі. Предметом дисципліни є система економічних, організаційних та правових відношень у процесі інвестування, яка базується на діючих законодавчих та нормативних актах, що регулюють управління різними об'єктами інвестицій та здійснення з ними цивільно-правових угод з метою отримання бажаного комерційного або соціального результату.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Маркетинг**

Статус: Нормативна

Рік: II, семестр II

Вивчення дисципліни «Маркетинг» дозволить сформувати у студентів систему теоретичних знань щодо планування маркетингу, сучасних концепцій його розвитку, методичних та організаційних засад. Сформує уміння застосовувати стратегії маркетингу на сучасному підприємстві; розвине здатність розробляти ефективні стратегії розвитку підприємства; забезпечить уміння планувати та контролювати маркетингову діяльність.

Метою дисципліни «Маркетинг» є викладення принципів, завдань та функцій маркетингу, способів реалізації його основних політик – товарної, цінової, комунікацій і розподілення, а також відпрацювання практичних навичок вирішення маркетингових завдань і прищеплення вміння творчого пошуку напрямків і резервів удосконалення маркетингової діяльності підприємств; вивчення основних понять, категорій, систем, інструментарію та алгоритмів маркетингу; набуття практичних навичок розв'язання конкретних ринкових проблем та ситуацій; формування вмінь творчого пошуку резервів маркетингової діяльності підприємства.

Цілі вивчення дисципліни забезпечити можливість сформувати систему знань про сутність і зміст маркетингу як філософії підприємницької діяльності в умовах ринкової економіки та конкуренції.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Облік і оподаткування**

Статус: Нормативна

Рік: II, семестр II

Мета викладання дисципліни полягає у формуванні системи знань з теорії та практики ведення бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах, вироблення в студентів сучасного мислення, вміння в конкретних виробничих умовах (ситуаціях) професійно приймати правильні рішення. Вивчення принципів

і форм організації бухгалтерського обліку на підприємстві та вибору системи оподаткування юридичних і фізичних осіб, набуття практичних навичок у формуванні облікової-аналітичної інформації та її використання для прийняття управлінських рішень. Ця мета досягається шляхом послідовного викладення теоретичного курсу з проведенням практичних занять.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

знати: суть бухгалтерського обліку, теоретичні основи його предмета та об'єктів, методичні прийоми; розуміти документування господарських явищ і процесів, способи їх відображення на бухгалтерських рахунках із використанням методу подвійного запису; особливості застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; призначення бухгалтерської звітності; концептуальні основи оподаткування суб'єктів господарювання та систем оподаткування юридичних і фізичних осіб із деталізацією обліку основних податкових платежів;

вміти: використовувати знання ведення бухгалтерського обліку на підприємствах на підставі нормативних документів; складати кореспонденції рахунків, відображаючи інформацію у регістрах синтетичного та аналітичного обліку; застосовувати на практиці методику відображення в обліку витрат і доходів діяльності підприємства із визначенням фінансового результату; заповнювати основні форми фінансової звітності; обирати систему оподаткування господарюючого суб'єкта та розраховувати і відображати основні податки на рахунках обліку.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Математична статистика для економістів**

Статус: Нормативна

Рік: II, семестр II

Створення математичних моделей реальних процесів і явищ – важливий етап пізнання світу. Підтвердження правильності моделей (верифікація) здійснюється на основі статистичних даних. Математична статистика – розділ

математики, в якому за допомогою математичних методів систематизують, опрацьовують і застосовують статистичні дані для наукових і практичних висновків. Математична статистика широко застосовується в багатьох галузях науки і техніки та є важливою складовою фундаментальної фахової підготовки сучасного економіста.

Мета дисципліни полягає у формуванні у студентів базових знань з математичної статистики для вирішення завдань у професійній діяльності, вмінь аналітичного мислення; навичок статистичної обробки даних у процесі розв'язування практичних задач (економіки, теорії управління, кібернетики, фінансової математики, екологічного і соціального моделювання тощо).

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 56 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Дослідження операцій в економіці**

Статус: Нормативна

Рік: II, семестр II

Управлінські рішення в сучасному світі все менше спираються на інтуїтивні методи обґрунтування. Зважаючи на незастосовність експертних методів обґрунтування ключових рішень, сучасний менеджмент все більше покладається на формалізовані або фактографічні методи, в тому числі і оптимізаційні. Формування в студентів спеціальних знань щодо проведення аналізу роботи економічних систем, умов їх розвитку та функціонування, знаходження оптимальних планів розвитку та вироблення на їх основі науково-обґрунтованих рекомендацій щодо прийняття управлінських рішень є можливим за умови вивчення основних розділів курсу «Дослідження операцій в економіці».

Мета дисципліни полягає в формуванні у студентів знань, умінь і навичок з:

– використання методології, концепції, методів і технологій дослідження раціональної поведінки організаційно-економічних систем і кількісних методів прийняття рішень на засадах системного аналізу;

– використання існуючих методик та можливостей дослідження операцій в процесі проведення аналізу ефективності функціонування керованих систем;

– оцінки існуючих напрацювань в сфері економіко-математичного моделювання окремих аспектів діяльності господарських систем та розробки нових математичних моделей відповідно до поставлених цілей та наявних ресурсів.

Мета реалізується через цілі:

- ознайомлення з основами оптимізаційного моделювання;
- підбір методів обґрунтування ефективності альтернативних варіантів рішень;
- обґрунтування рішень на основі застосування оптимізаційних методів і моделей;
- вміння давати економічну інтерпретацію отриманих результатів.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 32 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 112 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Фінансова математика і страхування**

Статус: Вибіркова

Рік: II, семестр II

Дисципліна «Фінансова математика і страхування» призначена для підготовки бакалаврів зі спеціальності «Економіка». Вона продовжує цикл дисциплін, що пов'язаний з математичним моделюванням економіки та фінансів. В курсі вивчаються основні поняття фінансових обчислень, математичні моделі фінансового ринку та ринку похідних фінансових інструментів, методи та засоби для виконання фінансових розрахунків та оціночних процедур з оцінки цінних паперів та похідних фінансових інструментів. Теоретичний матеріал курсу підкріплюється виконанням лабораторних робіт з використанням Excel, MathCAD та Math Lab.

Підготовка фахівців, що володіють сучасною методологією статистичної оцінки і аналізу ринкової економіки; формування у майбутніх фахівців твердих

теоретичних знань і практичних навиків основ фінансово-економічних розрахунків, що дозволяють ефективно здійснювати інвестиційну і фінансову діяльність. Ця мета досягається шляхом послідовного викладення теоретичного курсу з проведенням практичних занять.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 32 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 112 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Економетрика**

Статус: Нормативна

Рік: III, семестр I

Стратегічні рішення в сучасному світі все менше спираються на інтуїтивні методи обґрунтування. Зважаючи на численні недоліки експертних методів обґрунтування значимих з точки зору управління задач рішень, сучасний менеджмент все більше покладається на формалізовані або фактографічні методи, в тому числі і економетричні. Стохастичний характер розвитку соціальних та економічних явищ і процесів зумовив появу нової дисципліни – економетрики, предмет і об'єкт дослідження якої вперше були сформульовані лише близько 100 років тому. Формування в студентів спеціальних знань щодо проведення аналізу соціальних та економічних явищ і процесів, умов їх розвитку та функціонування, знаходження прогнозних оцінок розвитку та вироблення на їх основі науково-обґрунтованих рекомендацій щодо прийняття управлінських рішень є можливим за умови вивчення основних розділів економетрики.

Мета навчальної дисципліни полягає в вивченні характерних особливостей основних типів економетричних моделей та методів їх побудови, а також в отриманні студентами умінь і навичок з прикладного застосування засвоєних знань.

Мета реалізується через цілі:

1. ознайомлення з основами економетричного моделювання та методами оцінювання параметрів економетричної моделі з урахуванням особливостей конкретної економічної інформації

2. формування умінь і навичок з:
  - ідентифікації змінних моделі та її специфікації
  - оцінювання параметрів моделі у випадку мультиколінеарності, автокореляції та гетероскедастичності;
  - проведення повного дослідження економетричної моделі з подальшою математичною та економічною інтерпретацією результатів;

3. озрахунок прогнозів на основі розроблених і досліджених моделей.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 28 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 116 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Економічний аналіз**

Статус: Нормативна

Рік: III, семестр I

Умови ведення господарської діяльності вимагають розробки нових і вдосконалення вже існуючих систем, методів, методик, прийомів та інших засобів управління, спрямованих на підвищення його ефективності. Важливе значення при цьому належить економічному аналізу, з допомогою якого формується необхідна інформація для прийняття управлінських рішень. Саме аналітичне обґрунтування управлінських рішень сприяє отриманню суб'єктом господарювання позитивних економічних результатів за умови оптимального використання наявних ресурсів. Особливо актуальною ця задача є у зв'язку з посиленням конкуренції, глобалізацією бізнесу, збільшенням підприємницьких ризиків.

Мета навчальної дисципліни – формування системи теоретичних знань та практичних навичок з теорії та методології економічного аналізу, методики й організації аналізу основних аспектів діяльності підприємства, окремих економічних явищ і процесів, а також набуття практичних навичок щодо використання здобутих знань на практиці.

Мета реалізується через цілі:

1. оволодіти фундаментальними поняттями економічного аналізу необхідними для аналітичного дослідження діяльності підприємств,

окремих її аспектів, явищ і процесів;

2. вміти застосовувати теоретичні знання для розробки та прийняття оптимальних управлінських рішень;

3. засвоїти методика економічного аналізу, основні його методичні прийоми та способи, зокрема методи первинної обробки даних, факторного аналізу, економіко-математичні, евристичні та експертні методи, а також набути практичних навичок щодо їх використання на практиці;

4. вміти проводити аналіз виконання плану показників діяльності підприємства: обсягу виробництва, збуту продукції, використання трудових ресурсів, продуктивності праці, коштів на оплату праці, собівартості продукції, прибутку, рентабельності;

5. оцінювати вплив факторів на виконання планів основних показників;

6. оцінювати резерви підвищення ефективності роботи підприємства.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 24 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 120 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Моделювання економіки**

Статус: Нормативна

Рік: III, семестр II

Мета викладання дисципліни полягає у формуванні системи знань з методології, методики та інструментарію побудови економіко-математичних моделей, їх аналізу та використання. Ця мета досягається шляхом послідовного викладення теоретичного курсу з проведенням практичних та лабораторних занять.

Цілі:

– оволодіти теоретичними знаннями та інструментарієм моделювання економічних явищ та процесів на макро-, мезо- та мікрорівнях;

– набути вмінь самостійно здійснювати аналіз економіко-математичних методів і моделей та застосовувати їх до вирішення конкретних економічних задач.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: концептуальні засади математичного моделювання економіки; аспекти використання теоретичних положень економіко-математичного моделювання до вирішення конкретних практичних задач; аспекти використання пакетів прикладних програм до вирішення конкретних практичних задач;

вміти: застосовувати економіко-математичні моделі в теоретичних дослідженнях та при вирішенні практичних задач; застосовувати на практиці пакети прикладних програм для економіко-математичного моделювання економічних явищ і процесів та використовувати їх до вирішення конкретних економічних задач.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 28 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 116 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Економічна кібернетика**

Статус: Нормативна

Рік: III, семестр II

Мета викладання дисципліни є вивчення теоретичних засад, методології та методів економічної кібернетики; формування системного мислення та навичок проведення досліджень з проблем управління соціально-економічними системами методами економічної кібернетики; опанування навиками аналізу, синтезу, моделювання та оптимізації складних соціально-економічних систем і процесів управління.

Основні цілі курсу:

– формування системного мислення та навичок проведення досліджень з проблем управління соціально-економічними системами методами економічної кібернетики;

– вивчення теоретичних засад, методології та методів економічної кібернетики;

– набуття навичок використання методів економічної кібернетики у прикладних дослідженнях, проектуванні та експлуатації інформаційних

систем і технологій в економіці;

– опанування навиків аналізу, синтезу, моделювання та оптимізації складних соціально-економічних систем і процесів управління.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 28 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 116 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Теорія економічного ризику**

Статус: Вибіркова

Рік: III, семестр I

Сучасна теорія економічного ризику (економічна ризикологія), спираючись на загальну економічну теорію, системний аналіз, економіко-математичні методи і моделі, сформувала свої теоретико-методологічні принципи, нагромадила потужний і гнучкий інструментарій, що знаходить дедалі ширше практичне використання в усіх сферах економічної (господарської) діяльності.

Мета навчальної дисципліни – озброїти майбутніх фахівців з економіки систематизованими знаннями щодо аналізу, моделювання та управління ризиком. У результаті вивчення дисципліни студент матиме можливість: зрозуміти, що на економічні процеси впливають некеровані чинники, що ці процеси розвиваються здебільшого в умовах невизначеності, конфліктності, багатокритеріальності, принципової неможливості здійснення точних економічних прогнозів, необхідних для прийняття раціональних рішень. Усе це необхідно свідомо враховувати в господарській діяльності та в теоретико-економічних дослідженнях; засвоїти основні принципи здійснення аналізу ризику, його моделювання, врахування та управління ним; оволодіти, навичками самостійно здійснювати якісний аналіз, ідентифікацію ризику й проводити відповідні обчислення.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 24 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 120 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: Аналіз фінансових ринків

Статус: Вибіркова

Рік: III, семестр II

Відповідно до основних тенденцій світового економічного розвитку, в нинішніх умовах значно посилюється значення розвитку фондового ринку як одного із каталізаторів інституційних змін в функціональних, галузевих і регіональних територіальних сферах, які утворюють єдину економічну систему. Реформування економіки України, зміна механізмів господарювання вимагають ефективних методів дослідження процесів, які відбуваються на фондовому ринку

Метою цієї навчальної дисципліни є формування комплексного розуміння системи взаємозв'язків у фінансовій сфері щодо оцінки явищ та процесів, що відбуваються у кредитно-фінансовій сфері, у нерозривному зв'язку з їх кількісними та якісними характеристиками, та виявлення основної тенденції та закономірності їх розвитку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати*:

- основні механізми взаємодії держави, та фінансових інститутів, підприємств і організацій на фінансових ринках;
- основні поняття, показники та аналіз фондового ринку;
- основні поняття, показники та методи оцінки ринкової вартості цінних паперів;
- основні поняття, показники та методи аналізу інвестиційної привабливості фінансових інструментів;
- основні поняття, показники та аналіз валютного ринку;
- основні поняття, показники та аналіз грошового ринку;
- основні поняття, показники та оцінка ринку банківських позик;
- основні поняття фундаментального та технічного аналізу фінансових ринків.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Логістичні системи**

Статус: Вибіркова

Рік: III, семестр II

Метою вивчення дисципліни є підготовка фахівців, що володіють системою знань і розуміння з принципів формування логістичних систем на макро- та макрорівнях і практичних навичок проектування логістичних систем. Вивчення основних понять з питань проектування логістичних систем різних рівнів, концепцію реінжинірингу, механізм організаційної координації, форми взаємодії організацій. Зокрема, вміння розробити проект логістичної системи, проаналізувати логістичне навколишнє середовище, розписати алгоритм “проблемного” формування логістичних систем, розробити оргструктуру логістичної системи, виділити та проаналізувати бізнес-процеси організації, використати принципи логістики для оптимізації логістичної системи.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 24 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 120 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Методи оцінки економічної безпеки**

Статус: Вибіркова

Рік: III, семестр II

Системні трансформації та широкомасштабна війна, розгорнута проти України стали наслідком тривалих соціально-політичних, економічних змін та геополітичних викликів. На даний час держава стикається з численними викликами як ендогенного, так і екзогенного походження. Подібні ситуації ставлять нові вимоги до системи забезпечення національної безпеки. У зв'язку з цим формування системи національної безпеки вимагає розробки теоретичних, методологічних, а також практичних питань з даної проблематики. Невід'ємною складовою системи національної безпеки є економічна безпека. Рівень забезпечення економічної безпеки на глобальному, національному, регіональному рівнях, а також на рівні господарюючих суб'єктів та домогосподарств буде визначати ефективність усіх подальших системних трансформацій суспільства та державних інституцій, а також післявоєнної

відбудови. Актуальною є задача формування ефективних механізмів забезпечення економічної безпеки на різних рівнях управління. Використання економіко-математичного інструментарію для вирішення задач оцінювання, аналізу, прогнозування та оптимізації процесів управління економічною безпекою є передумовою формування ефективних моделей управління економічною безпекою та її складовими.

Мета дисципліни полягає в формуванні у студентів знань, умінь і навичок із застосування різноманітних методів оцінювання рівня економічної безпеки систем різного рівня складності та ієрархії. Мета реалізується через *цілі*:

1. ознайомлення з теоретичними основами економічної безпеки та її складовими;

2. ознайомлення з існуючими методиками визначення рівня економічної безпеки;

3. формування навиків з використання фактографічних та експертних методів оцінки стану та загроз економічній безпеці, а також кількісного визначення рівня економічної безпеки;

4. розробка моделей визначення порогових значень показників економічної безпеки.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 24 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 120 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Системний аналіз**

Статус: Вибіркова

Рік: IV, семестр I

Мета дисципліни полягає в ознайомленні студентів з науковими знаннями про системи різної природи, структури і складності, розширенні ерудиції в розумінні різних аспектів системності та виділенні основних тенденцій розвитку системного аналізу та системного підходу, а також розкритті можливостей системного підходу в наукових дослідженнях, зокрема в дослідженнях складних соціально-економічних систем та процесів, що в них спостерігаються, а також в процесах управління такими системами.

Мета реалізується через цілі:

- отримання знань про суть основних методів системного аналізу;
- оволодіння студентами знаннями, уміннями і навичками з практичного використання окремих методик системного аналізу.
- отримання знань про базові теоретико-методологічні засади теорії систем, системного підходу та системного аналізу стосовно проведення діагностики функціонування систем різного рівня складності та природи, а також з розробки управлінських рішень та проведення аналізу окремих напрямів діяльності складних соціально-економічних систем;
- формування вмінь відповідно до поставлених практичних завдань своєчасно застосовувати наявні в них знання, уміння і навички з розробки та прийняття управлінських рішень, використовуючи при цьому, в разі необхідності, можливості і переваги методів системного аналізу.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 24 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 120 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Системи моніторингу в економіці**

Статус: Вибіркова

Рік: IV, семестр I

Метою цієї навчальної дисципліни є отримання знань та навичок в роботі комп'ютеризованими системами моніторингу: введенням, виведенням та обробкою даних різних видів моніторингу. Вивчення дисципліни дозволить оволодіти сучасними програмними засобами, середовищами та методами обробки даних еколого-економічного моніторингу та формування у здобувачів знань та вмінь для роботи з сучасними пакетами та середовищами, призначеними розробки комп'ютеризованих систем моніторингу

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- основні поняття та види моніторингу; переваги та недоліки пакетів прикладних програм та середовищ розробки комп'ютеризованих систем моніторингу; архітектури та види комп'ютеризованих систем моніторингу;
- основні підходи та засоби проектування комп'ютеризованих систем

моніторингу;

- концепцію веб-орієнтованих комп'ютеризованих системи моніторингу;
- вибрати потрібний для поставленої задачі вид програмного забезпечення для розробки комп'ютеризованих системи моніторингу;
- розробляти структуру бази даних комп'ютеризованих системи моніторингу; вводити та актуалізовувати інформацію в базі даних;
- створювати запити для вибору інформації з бази даних за умовами різної складності.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 24 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 120 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Моделі економічної динаміки**

Статус: Вибіркова

Рік: IV, семестр I

Предмет економічної динаміки – дослідження найважливіших аспектів розвитку економічної системи, якісних і кількісних змін продуктивних сил, виробничих відносин, господарського механізму. Економічна динаміка досліджує процеси (послідовності станів і переходи від одних станів до інших), визначає можливі і кращі траєкторії розвитку. Відповідно до теорії суспільного відтворення функціонування економіки розглядається як процес, що безперервно поновлюється, як послідовність відтворювальних і взаємозв'язаних циклів, що повторюються.

Метою вивчення дисципліни є формування системи теоретичних знань і практичних навичок побудови та аналізу математичних моделей динаміки розвитку економічних процесів. Студенти повинні оволодіти теоретичними знаннями та інструментарієм моделювання економічних процесів, набути вмінь постановки і самостійного розв'язання задач аналізу, прогнозування, прийняття рішень та управління ризиком з використанням відповідних моделей.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 24 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 120 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Моделі галузевих ринків**

Статус: Вибіркова

Рік: IV, семестр I

Мета навчальної дисципліни полягає в формуванні та засвоєнні студентами знань щодо формування, аналізу та прогнозування процесів на галузевих ринках. Дисципліна покликана формувати сучасне економічне мислення та світогляд студентів, забезпечити оволодіння ними знаннями та методами аналізу поведінки виробника і споживача на різних типах товарних ринків. Окремо розглядаються питання оцінки, аналізу та прогнозування потенціалу товарного ринку, а також ефективності його використання в розрізі виробничо-ресурсної, споживчої та інфраструктурної складових.

Мета реалізується через цілі:

- виявлення причин та форм відмінностей між різними типами галузевих ринків;
- визначення типу ринку, вивчення закономірностей та перспектив розвитку товарних ринків і ринків послуг;
- розробка алгоритму дослідження галузевого ринку з використанням можливостей економіко-математичного моделювання;
- формування навиків проведення аналізу та прогнозування процесів, котрі мають місце на ринку, а також інституційного середовища, котре визначає механізми дотримання балансу інтересів на конкретних ринках;
- формування навиків та вмінь аналізувати ефективність державного регулювання розвитку галузевих ринків.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 24 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 120 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Моделі економічного розвитку**

Статус: Вибіркова

Рік: IV, семестр I

Мета дисципліни полягає в формуванні та засвоєнні студентами знань щодо цілей, задач та механізмів економічного розвитку, їх еволюції та

специфіки розвитку в умовах посилення процесів регіоналізації та глобалізації, а також в отриманні студентами умінь і навичок з прикладного застосування засвоєних знань. Дисципліна покликана формувати сучасне економічне мислення та світогляд студентів, забезпечити оволодіння ними сучасними знаннями та методами формування та практичного застосування моделей оцінювання, аналізу, оптимізації та прогнозування економічного та соціально-економічного розвитку.

Мета реалізується через цілі:

- ознайомлення з існуючими моделями економічного розвитку, їх еволюцією та завданнями, які вирішуються з їх допомогою;
- формування навиків самостійної розробки моделей оцінювання, аналізу та прогнозування економічного та соціально-економічного розвитку на основі наявної статистичної інформації на регіональному та загальнодержавному рівні;
- формування навиків обґрунтування рішень щодо оптимізації управління процесами економічного та соціально-економічного розвитку на основі проведених модельних розрахунків.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 24 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 120 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Адаптивні моделі економіки**

Статус: Вибіркова

Рік: IV, семестр I

Знання та вміння, набуті при вивченні предмету можуть бути плідно використані при розробці моделей та аналізі нелінійної динаміки макроекономіки, на всіх етапах адаптивного економіко-математичного моделювання з урахуванням доробків системного аналізу, кібернетики і обчислювального експерименту. Такі принципи моделювання дозволяють вибудовувати більш стійкі нейромережі з можливістю автоматичної адаптації під зміни в різноманітних макроекономічних та мікроекономічних показниках. Дані моделі можна використовувати в будь яких економічних

структурах, починаючи від банківського сектору і закінчуючи великими державними підприємствами, де виникає необхідність в створенні економіко-математичної моделі для обчислення різних показників.

Формування у майбутніх спеціалістів теоретичних знань з адаптивних моделей в економіці, що є важливим принципом моделювання, яке спрямоване на розвиток розуміння понять та принципів адаптації моделі, створення концепції нейромережі; ознайомити студентів з перспективами розвитку адаптивного моделювання в економіці.

Тривалість: Всього – 180 год., лекції – 24 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 120 год.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Імітаційне моделювання**

Статус: Вибіркова

Рік: IV, семестр I

Метою дисципліни є формування фундаментальних теоретичних знань щодо змісту машинної імітації економіко-виробничих систем, систем обробки економічної інформації і автоматизованого проектування інформаційних систем.

Завдання: встановлення головного змісту моделювання, використання засобів аналізу предметної області й опису концептуальної моделі, побудови логічної схеми імітаційної моделі, вибору методів машинної імітації випадкових подій і величин.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

– розробляти логічні схеми імітаційних моделей; методи машинної імітації випадкових подій і випадкових величин; використання машинної імітації в процесі прийняття рішень;

– аспекти використання теоретичних положень до вирішення конкретних прикладних задач;

вміти:

– розробляти програмне забезпечення імітаційних моделей за

допомогою мов програмування і моделювання; утворювати концептуальні імітаційні моделі складних економічних систем на основі їх дослідження.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Моделі комунікацій**

Статус: Вибіркова

Рік: IV, семестр II

Навчальна дисципліна «Моделі комунікацій» критично використовує досягнення різних теоретичних шкіл і проводить порівняльний аналіз існуючих на даний час моделей комунікацій та комунікаційного процесу. Крім теоретичних розділів, розглядаються суто прикладні аспекти управління комунікаційним процесом та оцінки ефективності управління комунікаціями на основі економіко-математичних методів і моделей. Актуальність вивчення дисципліни «Моделі комунікацій» ґрунтується на необхідності формування комунікаційних навиків, знань щодо ефективного управління комунікаційним процесом, а також розробки сучасної корпоративної культури організації.

Мета дисципліни полягає в формуванні та засвоєнні студентами знань щодо структури комунікаційного процесу, існуючих моделей комунікації, налагодження ефективною комунікації в організації, а також в отриманні студентами умінь і навичок з прикладного застосування засвоєних знань.

Мета реалізується через цілі:

1. ознайомлення з видами та функціями комунікацій, складовими комунікаційного процесу;
2. ознайомлення з існуючими підходами до формування моделей комунікаційного процесу, а також з самими моделями;
3. формування навиків з оцінки ефективності комунікаційного процесу із застосуванням математичних методів та моделей.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Прогнозування економічних процесів**

Статус: Вибіркова

Рік: IV, семестр II

Метою вивчення дисципліни є ознайомлення з теоретичними основами та практичним інструментарієм прогнозування соціально-економічних процесів, визначення можливих станів економічних об'єктів у майбутньому, дослідження закономірностей їх розвитку за різних умов.

Цілі навчальної дисципліни:

- оволодіти теоретичними основами розробки прогнозів соціальних і економічних процесів;
- оволодіти теоретичними основами і набути практичних навиків щодо застосування аналітичних та механічних методів вирівнювання динамічних рядів;
- оволодіти теоретичними основами щодо методів оцінювання достовірності моделі та її параметрів, прогнозних характеристик моделі;
- оволодіти теоретичними основами і набути практичних навиків щодо визначення основних економічних характеристик розрахованих прогнозованих показників;
- набути практичних навиків застосування теоретичних знань для можливостей використання різних моделей та методів в прогнозуванні соціальних та економічних процесів.

Тривалість: Всього – 90 год., лекції – 20 год., практичні – 28 год., самостійна робота – 42 год.

Форма контролю – екзамен.

8. ФАХОВЕ СПРЯМУВАННЯ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ ДО ФАХІВЦІВ

Бакалавр – освітній рівень вищої освіти особи, яка на основі освітнього рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді діяльності.

Освітня характеристика бакалавра за напрямом підготовки 051 «Економіка» (випускника вищого навчального закладу є нормативним документом, в якому узагальнюється зміст освіти, тобто відображаються цілі освітньої та професійної підготовки, визначається місце фахівця в структурі господарства держави і вимоги до його компетентності, інших соціально важливих властивостей та якостей.

Бакалавр з економіки підготовлений для використання наступних видів економічної діяльності (згідно класифікатора професій України ДК 003:2010):

Код	Професійна назва роботи
1231	Директор з економіки
2121.2	Економіст-статистик
2441.21	Консультант з економічних питань
2414.2	Аналітик з питань фінансово-економічної безпеки
2419.2	Логіст
2433.2	Аналітик консолідованої інформації
2441.2	Аналітик з інвестицій
2441.22	Економіст з фінансової роботи

Також випускники можуть займатися незалежною професійною діяльністю у сфері економіки.

Бакалавр з економіки підготовлений для роботи на підприємствах, в установах та організаціях усіх галузей та форм власності, а також в органах державного управління всіх рівнів.

Опис результатів навчання (компетенції):

Спеціальність Економіка (за освітньою програмою Економічна кібернетика) максимально адаптована до вимог сучасного ринку праці, забезпечує можливість роботи в різних сферах економіки без здобування додаткової дорогої освіти і перепідготовки.

Фахівець готується до роботи в умовах ринкових відносин і багатоукладної економіки, може працювати на підприємствах і в організаціях, незалежно від форми власності, які займаються виробництвом і реалізацією послуг, а також в органах державного управління, інвестиційно-консалтингових фірмах.

Випускник – професійний економіст, що досконало володіє інформаційними технологіями, навиками управління трудовим колективом, ведення підприємницької діяльності.

Фахівець даної галузі зможе успішно вирішувати такі практичні задачі:

- управління запасами на підприємствах;
- вивчення та прогнозування споживацького попиту;
- розробка та ведення баз даних на підприємствах різних галузей економіки;
- обробка економічної інформації в офісних та спеціалізованих інформаційних системах;
- оцінка ефективності інвестиційних проектів;
- розробка та підтримка Інтернет технологій управління бізнесом;
- захист інформації в комп'ютерних системах;

Складові професійної компетентності:

Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК02. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК03. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК04. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК05. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК06. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК07. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК09. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності спеціальності

СК01. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

СК02. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

СК03. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

СК04. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК05. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

СК06. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

СК07. Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.

СК08. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудова відносин.

СК09. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.

СК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання:

ПР01. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.

ПР02. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.

ПР03. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки,

ПР04. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

ПР05. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПР06. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

ПР07. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

ПР08. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

ПР09. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

ПР10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

ПР11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

ПР12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

ПР14. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

ПР15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПР16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.

ПР17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

ПР18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

ПР19. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів.

ПР20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами.

ПР21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПР22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.

ПР23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.

ПР24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.

9. ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ З НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Автокореляція – взаємозв'язок послідовних елементів часового чи просторового ряду даних.

Авторегресійна модель – це кореляційно-регресійна модель, яка, крім факторних ознак, містить одне або більше попередніх значень результуючої змінної.

Адекватність моделі – ступінь відповідності модельованого процесу до процесу функціонування реальної системи.

Акселератор – спеціалізований графічний співпроцесор, орієнтований на виконання графічних операцій.

Активи – вимоги до всіх фізичних та юридичних осіб, у тому числі до банків.

Активні основні фонди – устаткування – машини, обладнання, тобто ті елементи, що приймають безпосередню участь у процесі виробництва.

Акціонерним товариством є господарське товариство, яке має статутний фонд, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій.

Акція – цінний папір без встановленого терміну обігу, що підтверджує членство його власника в товаристві, свідчить про пайову участь у статутному фонді; надає учаснику товариства право на участь

Акція – цінний папір, що випускається акціонерним товариством і засвідчує права на участь в управлінні акціонерним товариством, отримання дивідендів на частку акції та частини майна акціонерного

товариства за умови його ліквідації, а також інші права, передбачені законодавчими актами України.

Алгоритм управління – точно певний порядок вироблення управлінських рішень, формування планів, обміну інформацією в процесі управління.

Амортизація – процес перенесення авансованої раніше вартості засобів праці на вартість продукції, що виробляється, з метою її повного відшкодування.

Аналіз – функція управління, призначена для вивчення, систематизації, узагальнення і оцінки досягнутих результатів. На підставі даних аналізу виявляються вузькі місця в діяльності організації. Оцінюються кінцеві результати виробничої діяльності, обґрунтовуються управлінські рішення.

Аналіз систем управління – дослідження системи управління на основі розкладання її на складові частини (елементи) для вивчення кожного з них окремо і виявлення їх ролі і місця в системі. Виділені в процесі аналізу елементи піддаються синтезу, що дозволяє на новому рівні знання продовжити і поглибити дослідження системи.

Асортимент – це сукупність різновидів продукції кожного найменування, що різняться за відповідними техніко-економічними показниками (за типорозмірами, потужністю, продуктивністю, фасонами, моделями).

Асоціація – договірне об'єднання підприємств, створене з метою постійної координації господарської діяльності шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації.

Асоціація не має права втручатися у господарську діяльність підприємств – учасників асоціації.

Баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Балансова вартість активу – вартість активу, за якою він включається до підсумку балансу.

Банківський переказ – це доручення банку своєму банку-кореспонденту виплатити певну суму грошей за розпорядженням і за рахунок переказодавця іноземному отримувачу із зазначенням способу відшкодування банку-платнику виплаченої ним суми.

Банкрутство – це пов'язана з нестачею активів у ліквідній формі нездатність суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити у визначений для цього термін висунуті йому кредиторами вимоги і виконати зобов'язання перед державним бюджетом.

Беззбитковість – це такий стан діяльності підприємства, коли бізнес не приносить ні прибутків, ні збитків, а виручка від реалізації продукції покриває лише витрати.

Бюджет (від англ. budget – буквально «сумка») – кошторис грошових витрат і доходів підприємства на визначений період (місяць, квартал, рік). Система бюджетів складає основу функціонування і розвитку підприємства.

Бюджетний період – строк, протягом якого діє затверджений бюджет (як правило – календарний рік). У деяких випадках може продовжуватись кілька років і не збігатися з бюджетним роком.

Бюджетний рік – період, на який затверджується державний бюджет країни.

Бюджетні обстеження (Б.о.) – вид статистичного дослідження фактичного рівня доходів, видатків та споживання населення, ступеня задоволення матеріальних і духовних потреб людей різних соціальних

груп. Б.о. здійснюються за допомогою вибіркового спостереження (вибіркового методу). Це дає змогу шляхом обстеження порівняно невеликої групи сімей отримати дані необхідної репрезентативності. Застосовується три способи Б.о.: експедиційний, коли фіксуються дані за певний період у бланки обстеження під час безпосереднього опитування громадян; анкетний, який передбачає самостійне заповнення громадянами надісланих їм бланків; поточний, коли необхідні записи систематично ведуть члени обстежуваних сімей. Матеріали Б.о. розробляються за територіальними ознаками або за соціальними групами населення, а в межах останніх – за групами сімей з різним рівнем доходу. Це єдине джерело статистичних даних, що відображають фактичний життєвий рівень, соціально-економічні явища тощо.

Бюджетні позики (Б.п.) – короткострокові позики вищого бюджетного органу установі нижчого рівня для покриття тимчасового касового розриву в бюджеті у зв'язку з перевищенням видатків над доходами в окремі періоди (квартали) року (як правило, у I півріччі). В Україні право видавати з державного бюджету Б.п. адміністраціям та встановлювати строки їх повернення надано Міністерству фінансів України. Аналогічні права мають адміністрації вищого структурного рівня щодо надання позичок структурам нижчого адміністративного рівня.

Бюджетні рахунки (Б.р.) – рахунки у Національному банку України для обліку доходів і видатків державного і місцевих бюджетів. Б.р. поділяються на доходні та поточні рахунки позабюджетних коштів. Для обліку кожного виду доходів певного бюджету відкривають окремі Б.р.

Бюджетування – процес розробки оптимальних напрямів використання доходів і формування витрат підприємства в процесі

здійснення його фінансово-господарської діяльності, розрахований на чітко визначений період часу.

Бюджетування – це процес планування виробничо-господарської діяльності підприємства, процес розробки, виконання, контролю та аналізу фінансового плану, який охоплює всі сторони діяльності господарської структури, що дозволяє зіставити всі витрати і отримані результати на наступний період.

Валова продукція підприємства – вартість усіх готових виробів і напівфабрикатів, виготовлених у звітному періоді із свого матеріалу і матеріалу замовника за вирахуванням вартості готових виробів і напівфабрикатів спожитих у виробництві. Тобто валова продукція показує тільки кінцеву вартість вироблених товарів і не включає вартість виробів спожитих всередині підприємства.

Вартісними показниками виробничої програми є обсяги товарної, валової, реалізованої, чистої, умовно – чистої продукції, нормативної вартості обробітку, валового і внутрізаводського обороту, обсяг незавершеного виробництва. Визначається як різниця між повною первісною (відновленою) вартістю та накопиченою на момент обчислення сумою зносу основних фондів. Залишкова вартість основних фондів на час їхнього вибуття (спричиненого зношуванням) має назву ліквідаційної вартості. У практиці господарювання її використовують для розрахунків норм амортизаційних відрахувань та визначення наслідків ліквідації спрацьованих основних фондів.

Вибірка випадкова – вибірка, в якій кожний елемент сукупності, має відому, не нульову ймовірність стати предметом аналізу.

Виробнича потужність підприємства (цеху, ділянки) – це максимально можливий випуск продукції певної номенклатури за одиницю часу (рік) при найбільш раціональному використанні наявних виробничих фондів (устаткування, площ) з врахуванням застосування

прогресивних технологічних процесів, раціональної організації виробництва і праці.

Виробнича програма – це система планових завдань з виробництва і доставки продукції споживачам у розгорнутій номенклатурі, асортименті, відповідної якості та у встановлені строки згідно договорів поставок.

Виробнича процес – сукупність взаємопов'язаних процесів праці та природних процесів, у результаті яких вихідні матеріали перетворюються на готову продукцію.

Виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) – витрати безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції, зумовлені технологією і організацією виробництва, а у частині витрат на управління – тільки загальновиробничі витрати. Виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) включає: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати та загальновиробничі витрати.

Виробнича структура підприємства – склад цехів та служб, що реалізують виробничий процес виготовлення продукції, форми їх взаємозв'язків.

Виробнича структура підприємства є формою організації виробничого процесу вона виражається в розмірі підприємства, кількості й складі цехів та служб, їх плануванні, а також у кількості планування виробничих ділянок та робочих місць усередині цехів.

Витрати підприємства – собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) і витрати, пов'язані з оперативною діяльністю підприємства, що поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Виходи системи – результат реакції системи на вплив зовнішнього середовища та функціонування системи для досягнення

певної мети.

Відеоадаптер – це пристрій, що керує процесом висновку на екран дисплея текстової інформації і графічних зображень.

Відеосистема ПК – складається з відеоадаптера (графічної плати) і дисплея (монітора).

Відхилення – алгебрична різниця між розміром (дійсним або граничним) і відповідним номінальним розміром.

Власність – це право володіння майном та обов'язок нести витрати щодо його збереження, ремонту, господарської експлуатації, а також брати на себе ризик.

Внутрішнє середовище підприємства – це механізм життєдіяльності підприємства, що забезпечує його самовідтворення. Основними елементами внутрішнього середовища є: підприємець, місія підприємства, цілі підприємства, працівники, технології, ресурси, структура управління, результат діяльності підприємства тощо.

Внутрішні чинники формування виробничої структури – стратегія розвитку підприємства, ресурсні обмеження, специфіка продукції, чисельність персоналу, потужність виробництва.

Внутрішньо фірмова інфраструктура – формування різних об'єктів економічних відносин усередині підприємства.

Внутрішньо фірмове підприємництво – вивільнення творчої підприємницької активності на внутрішньо фірмовому рівні.

Внутрішня норма дохідності інвестицій – дисконтна ставка, за якої чистий приведений дохід дорівнює нулю.

Вхід системи характеризується сукупністю впливів на неї зовнішнього середовища.

Гіпотеза – наукове припущення, висунуте для пояснення будь-яких явищ (процесів) або причин, які зумовлюють даний наслідок.

Гомеостазис – підтримка істотних внутрішніх параметрів системи

в певних (як правило, досить вузьких) межах для забезпечення оптимального режиму функціонування.

Гомоморфізм – відношення подібності двох систем у деякому структурному або функціональному аспекті, узагальнення поняття «ізоморфізм» на випадок однозначної відповідності в один бік.

Грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Гудвіл – ділова репутація підприємства, нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між балансовою вартістю активів підприємства та його звичайною вартістю як цілісного майнового комплексу.

Дані – інформація, подана в певних формах, адекватних можливим процесам її обробки.

Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Демпінг – ввезення на митну територію України товарів за ціною, нижчою від порівняної ціни на подібний товар у країні експорту, що заподіює шкоду національному товаровиробнику подібного товару.

Дивіденди – частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їх участі у власному капіталі підприємства.

Державне підприємство засноване на державній власності. Державні підприємства діють як державні комерційні підприємства або казенні підприємства.

Диверсифікація – одночасний розвиток декількох технологічно не пов'язаних між собою видів виробництв, що значно розширює номенклатуру та асортимент виробленої продукції.

Динамічна система – система, в якій із часом відбуваються деякі

зміни.

Дисипативні структури – структури, що виникають спонтанно у відкритих нерівноважних системах.

Дисперсія (англ. Variance) – міра відхилення значень випадкової величини від центру розподілу. Дисперсія випадкової величини є одним з параметрів розподілу ймовірностей – це середньоквадратичне відхилення від середнього значення. Інакше кажучи, це математичне сподівання піднесеного до другого степеня відхилення цієї змінної від її очікуваного значення (її математичного сподівання). Отже дисперсія є вимірюванням величини розпорошеності значень цієї змінної, беручи до уваги всі її значення і їхні ймовірності або ваги.

Диференціювання — процедура обчислення похідної.

Дохід – виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Економетричні методи економічного аналізу – методи економічного аналізу, які базуються на побудові економіко-математичних функцій і моделей та їх наступного економічного аналізу. Економіко-математичні функції – тип функціональної залежності між певними економічними параметрами (змінними), один з яких є залежною змінною, а інші – незалежними змінними. Ці функції або моделі поділяють на однофакторні (одна незалежна змінна) і багатофакторні (незалежних змінних кілька).

Економетрія (Економетрика) — наука, яка вивчає кількісні та якісні економічні взаємозв'язки з використанням математичних і статистичних методів та моделей. Теоретична економетрика розглядає статистичні властивості оцінок і випробувань, в той час як прикладна економетрика займається застосуванням економетричних методів для оцінки економічних теорій.

Економічна безпека фірми – такий стан корпоративних ресурсів і підприємницьких можливостей, за якої гарантується найбільш ефективно їх використання.

Економічна відповідальність за кінцеві результати праці – безумовне виконання планових завдань і договірних зобов'язань підрозділами підприємства.

Економічна ефективність виробництва – кількісне співвідношення результатів господарської діяльності і витрат.

Економічна інформація – інформація, що виникає під час підготовки та у процесі виробничо-господарської діяльності й використовується для управління цією діяльністю.

Економічна кібернетика – напрямок кібернетики, що вивчає функціонування, розвиток та процеси управління економіки як цілеспрямованої цілісної системи, а передусім – інформаційні за своїм змістом механізми управління економічними процесами.

Економічний контроль – сукупність економічних відносин, які виникають у системі взаємодії та управління продуктивними силами і виробничими процесами.

Економічна модель – виведення закономірностей розвитку економіки із відповідних економічних фактів.

Економічна політика держави – система економічних ідей, цілей держави, завдань та засобів їх досягнення, а також діяльність органів державної влади й управління щодо їх реалізації.

Економічна система – система, що здійснює виробництво, розподіл, обмін та споживання матеріальних благ.

Економічне зростання – збільшення реального обсягу ВВП у країні.

Економічні методи ДРЕ – створена державою система фінансового або матеріального стимулювання діяльності суб'єктів

господарювання, що впливає на їхні економічні інтереси та обумовлює адекватну поведінку.

Експериментальні (дослідні) цехи – займаються підготовкою і випробуванням нових виробів, розробкою нових технологій, проведенням різноманітних експериментальних робіт.

Експорт – продаж продукції (робіт, послуг) іноземним суб'єктам господарської діяльності та вивезення продукції за межі митних кордонів України з метою отримання доходів від виробничої або інших форм господарської діяльності.

Екстенсивний тип економічного зростання – зростання, що базується на кількісному збільшенні трудових і матеріальних ресурсів, які залучаються у виробництво.

Екстенсивний шлях розвитку основних фондів – спосіб збільшення обсягів виробництва шляхом кількісного приросту усіх елементів основних фондів.

Елемент системи – частина системи, яка не підлягає подальшому поділу, є неподільною з погляду задачі, що розв'язується, та виконує специфічну функцію.

Елементарна лінійна організаційна структура – представляє собою найпростішу дворівневу структуру, яка формується на невеликому підприємстві, і призначена для відокремлення управління від безпосереднього виконання роботи.

Емісія цінних паперів – випуск в обіг акцій, облігацій та інших боргових зобов'язань, здійснюваний торгово-промисловими компаніями, кредитними установами і державою.

Емітент – особа, яка здійснює випуск емісійних цінних паперів.

Ентропія – кількісна міра невизначеності ситуації або події.

Ефект мультиплікатора – вплив зміни сукупних видатків на рівноважний ВВП (вплив, викликаний змінами у споживанні, інвестиціях, державних видатках або чистому експорті).

Ефективність (англ. efficiency; performance) – відношення корисного ефекту (результату) до витрат на його одержання.

Ефективність економічна – 1) показник економії суспільної праці в результаті застосування певних заходів; 2) зіставлення результатів (зокрема побічних і непрямих) господарської діяльності з витраченими ресурсами: трудовими, матеріальними, природними, фінансовими, основним капіталом тощо.

Ефективний розподіл ресурсів – розподіл ресурсів в економіці між виробництвом різних товарів та послуг, який максимізує задоволення потреб споживачів.

ECTS (European Credit Transfer and Accumulating System) – європейська перевідна і накопичувальна система кредитів. Європейська перевідна і накопичувальна система кредитів (ECTS) – система, створена для зручності осіб, що навчаються, яка базується на оцінці трудомісткості навчальної роботи особи, необхідної для досягнення мети навчання за даною програмою. Ці цілі повинні бути описані в термінах встановлених підсумків навчання і компетенцій. ECTS базується на принципі відповідності 60 кредитів трудомісткості одному академічному року навчальної роботи особи денної форми навчання. Система ECTS призначена для підвищення прозорості систем освіти і сприяє мобільності студентів в Європі за допомоги накопичення і переведення кредитів. Переведення кредитів гарантується Угодою, підписаною університетом, звідки переходить студент, університетом, куди він переводиться і самим студентом.

Європейський опціон – опціон, який може бути виконаний тільки на дату закінчення. Взаємопов'язаний термін – American option.

Життєвий цикл підприємства – це сукупність етапів, які проходить підприємство за період свого функціонування.

Завдання дослідження – це теоретичні й практичні завдання (уведення) до наукового обігу нових понять, які мають «працювати» на мету дослідження.

Загальна структура підприємства – це комплекс виробничих та обслуговуючих підрозділів, а також апарат управління підприємством.

Загальновиробничі витрати – витрати на організацію виробництва і управління цехами, дільницями і іншими підрозділами основного і допоміжного виробництва, а також витрат на утримання і експлуатацію машин і обладнання.

Залежна змінна (англ. dependent variable) — у математичному моделюванні — змінна, яка розраховується за модельним рівнянням або відповідними правилами з використанням незалежних змінних (вхідних даних). Змінна, величина якої є чутливою до змін незалежних змінних.

Залишкова вартість основних фондів характеризує реальну їхню вартість, іще не перенесену на вартість виготовленої продукції (виконаної роботи, наданої послуги). Вона є розрахунковою величиною збільшенням обсягу випуску продукції і зменшується із його зниженням.

Заощадження – сума грошового доходу, яка не використовується на поточне споживання і призначається для задоволення потреб у майбутньому.

Запаси – активи, які: 1) утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; 2) перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; 3) утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Збитки – перевищення суми витрат над сумою доходів, для

отримання якого були здійснені ці витрати.

Змінна – математична величина, значення якої може змінюватись у межах певної задачі.

Зобов'язання – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Зовнішнє середовище – це все те, що перебуває зовні системи, необхідні умови існування та розвитку системи.

Зовнішнє середовище підприємства – це структурно-просторове оточення, яке складається з факторів впливу на функціонування підприємства до якого належать: споживачі, постачальники, державні органи, конкуренти, профспілки.

Зовнішні чинники формування виробничої структури – економічні, правові, науково-технічні, соціально-культурні, екологічні.

Імпорт (імпорт товарів) – це купівля (у тому числі з оплатою у негрошовій формі) українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності у іноземних суб'єктів господарської діяльності товарів із ввезенням їх на територію України, включаючи купівлю товарів, призначених для власного споживання установами та організаціями України, розташованими за її межами.

Інвентаризація – це спосіб контролю фактичної наявності товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, стану розрахунків та його відповідності даним бухгалтерського обліку на одну й ту саму дату.

Інвестиції – усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності з метою досягнення соціально-економічного ефекту.

Інвестиційна діяльність – сукупність дій та заходів громадян, юридичних осіб та держави щодо залучення та реалізації інвестицій.

Індекс (лат. index від indico – вказую, subscript) – число, букви або інша комбінація символів, що вказує місце елемента в сукупності або характеризує стан деякої системи (список, реєстр, показчик).

Індекс рентабельності інвестицій – показник оцінки ефективності інвестицій, який визначається як відношення суми дисконтованих грошових потоків за весь інвестиційний період до суми дисконтованих інвестицій.

Інноваційна модель підприємництва – це модель, яка виходить не із ресурсів, а із можливостей виробництва.

Інноваційний потенціал – сукупність науково-технологічних, виробничих, фінансово-економічних, соціальних та культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки.

Інноваційний проект – комплекс взаємозв'язаних заходів інвестиційного характеру, спрямованих на комерційне застосування науково-технічних розробок, освоєння нових видів продукції, послуг, упровадження новітніх технологій.

Інноваційні процеси і явища – характеризують розвиток національної економіки, її галузей та окремих підприємств на якісно новому рівні.

Інновація – використання результатів наукових досліджень і розробок, спрямованих на вдосконалення процесу виробничої діяльності, економічних, правових та соціальних відносин у сфері науки, культури, освіти та інших сферах діяльності суспільства.

Іноземне підприємство – підприємство, в статутному фонді якого іноземна інвестиція становить сто відсотків.

Інституційна теорія підприємництва – підприємство розглядається як організація, що створена людьми для ефективнішого використання обмежених ресурсів.

Інтенсивний шлях розвитку основних фондів – якісне вдосконалення всіх елементів основних фондів через проведення раціональної економічної політики на підприємстві.

Інтерполяція – спосіб знаходження проміжних значень величини за наявним дискретним набором відомих значень.

Інформаційна система – система збору, зберігання, накопичення, пошуку і передачі, що застосовуються в системі управління.

Інформаційна технологія – сукупність методів і способів збору, нагромадження, обробки, зберігання, передавання, подання та використання інформації.

Інформація – повідомлення, відомості про якусь подію, чинючу діяльність або розвиток якогось процесу, що зменшує нашу необізнаність про ці явища.

Інфраструктура підприємства – це комплекс цехів, господарств та служб, які забезпечують необхідні умови для функціонування підприємства. Розрізняють виробничу і соціальну інфраструктуру підприємства.

Ймовірність (лат. probabilitas, англ. probability) – числова характеристика можливості того, що випадкова подія відбудеться в умовах, які можуть бути відтворені необмежену кількість разів.

Калькулювання – визначення розміру витрат у вартісному вираженні, які припадають на калькуляційну одиницю.

Капітал – власність відповідної фізичної або юридичної особи на активи.

Картель – об'єднання підприємств переважно однієї галузі для здійснення спільної комерційної діяльності.

Кваліфікація – це сукупність спеціальних знань та практичних навичок, що визначають ступінь підготовленості працівника до виконання професійних функцій визначеної складності.

Керівники – це працівники, що займають посади керівників підприємств та їхніх структурних підрозділів. До них належать директори (генеральні директори), начальники, завідувачі, керуючі, виконроби, майстри на підприємствах, у структурних одиницях та підрозділах; головні спеціалісти (головний бухгалтер, головний інженер, головний механік тощо), а також заступники перелічених керівників.

Кількісні показники виробничої програми – натуральні, умовно-натуральні, вартісні.

Класична модель підприємництва – це модель, яка орієнтується на максимізацію віддачі наявних ресурсів.

Коефіцієнт еластичності (у виробничих функціях) – коефіцієнт, що показує, на скільки відсотків зросте випуск продукції, якщо фактор зросте на 1 %.

Коефіцієнт змінності роботи обладнання – відношення кількості відпрацьованих станко-змін до кількості відпрацьованих станко-днів.

Коефіцієнт інтенсивного використання обладнання – це відношення дійсного фонду часу роботи обладнання до номінального фонду часу за певний період.

Колективний договір – це угода між трудовим колективом в особі профспілки та адміністрацією або власником, яка щорічно переглядається і регулює їх виробничі, економічні і трудові відносини.

Командитним товариством є господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном (повні учасники), а інші

учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладами (вкладники).

Комерційне підприємство – підприємство, діяльність якого має комерційний характер, тобто пов'язана з отриманням прибутку.

Комунальне підприємство – те, що засноване на засадах комунальної власності певної територіальної громади.

Кон'юнктура ринку – зовнішній прояв внутрішнього стану економічної системи у певний період часу (від лат. conjurgi – сукупність умов, ситуація), що слугує для оцінки економічного стану, тенденції і перспектив розвитку конкретного ринку через зміну попиту, пропозиції та ціни.

Конвеєрна лінія – основна виробнича ланка потокового виробництва.

Конверсія – істотне (іноді повне) перепрофілювання виробничого потенціалу підприємства на випуск іншої продукції під впливом докорінної зміни ринкового середовища або глобальних чинників розвитку економіки.

Конкуренція – це форма взаємодії суб'єктів ринку, боротьба за найвигідніші умови вкладення капіталу, збільшення обсягів продажу, сутність чого зводиться до завоювання прихильності споживачів і є засобом виживання на ринку у довготерміновій перспективі.

Конкурентоздатність – здатність витримати конкуренцію в порівнянні з аналогічними товарами і послугами інших виробників в умовах ринку.

Консорціум – тимчасове об'єднання підприємств для досягнення певної спільної мети (наприклад здійснення спільного великого господарського проекту, реалізації цільових програм). Учасниками консорціуму можуть бути державні та приватні фірми, а також окремі держави.

Концентрація – процес зосередження засобів виробництва на великих підприємствах.

Кооперування – форма виробничих зв'язків між підприємствами, що спільно виготовляють певний вид кінцевої продукції.

Корпоративна (виробнича, бізнесова) культура (етика) – це морально-економічна категорія, що містить історичні традиції, культурні надбання, роль особливості в історії, взаємовідносини між партнерами на ринку та всередині колективу підприємства, ставлення до ризику тощо.

Корпоративне підприємство утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав.

Корпорація – договірне об'єднання підприємств на засаді інтеграції науково-технічних, виробничих та комерційних інтересів, з делегуванням окремих повноважень для централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації.

Корпорація (акціонерне товариство) – організаційна форма сучасного світового підприємництва, заснована на акціонерній власності, тобто власниками (засновниками) є акціонери, які несуть обмежену відповідальність за зобов'язаннями корпорації у розмірі свого внеску в акціонерний капітал.

Кредитний ризик – ризик несплати позичальником основного боргу і відсотків за ним.

Кредитоспроможність – наявність передумов для отримання кредиту і здатність повернути його.

Лаг – показник, що відображає відставання, або випередження в часі одного явища (наприклад, економічного) порівняно з іншим,

пов'язаним з ним явищем. Лаг – в економіці, промисловості – розрив у часі між здійсненням капітальних вкладень і одержанням ефекту.

Лекція – основна форма проведення аудиторних занять у ВЕЗ, що призначена для викладання та засвоєння теоретичного матеріалу.

Лізинг – форма довгострокової оренди, яка передбачає передачу права користування майном іншому суб'єкту підприємницької діяльності на платній основі і на визначений угодою термін.

Ліквідація – припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного судом банкрутом, з метою здійснення заходів щодо задоволення визнаних судом вимог кредиторів шляхом продажу його майна.

Ліквідність – спроможність підприємства своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями, або можливість перетворення оборотних активів в гроші для оплати зобов'язань.

Лінійно-функціональна організаційна структура управління – є найбільш поширеною на підприємствах, які, зростаючи, переходять від категорії малих до категорії середніх. Вона базується на розподілі повноважень та відповідальності за функціями управління, а також на прийнятті рішень по вертикалі.

Лінійно-штабна організаційна структура управління передбачає створення поліфункціональних штабів на рівні лінійних керівників. Призначення таких штабів полягає у вивченні відповідних проблем з метою надання лінійному керівництву допомоги при прийнятті рішень та забезпечення концентрації зусиль для вирішення конкретних управлінських завдань. Така організаційна структура, як правило, носить тимчасовий характер і після вирішення проблеми вона розформовується.

Логістика – наука про оптимальне управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками в економічних адаптивних

системах із синергічними зв'язками.

Майно підприємства – виробничі і невиробничі фонди, а також інші цінності, вартість яких відображається в самотійному балансі підприємства.

Масів – впорядкований набір фіксованої кількості однотипних елементів, що зберігаються в послідовно розташованих комірках оперативної пам'яті, мають порядковий номер і спільне ім'я, що надає користувач.

Макросередовище – його структурні елементи мають опосередкований вплив на діяльність підприємства.

Маржа – різниця між відсотковими ставками за наданий кредит і відсотковими ставками за залучені ресурси.

Матриця – математичний об'єкт, записаний у вигляді прямокутної таблиці чисел (чи елементів кільця), він допускає операції (додавання, віднімання, множення та множення на скаляр).

Матрична організаційна структура управління передбачає створення поряд з лінійним керівництвом та функціональним апаратом управління ще й тимчасових проектних груп. Такі групи формуються із спеціалістів постійних функціональних підрозділів підприємства для роботи над конкретними проектами. Після закінчення роботи над проектом група припиняє свою діяльність, а спеціалісти повертаються до виконання своїх обов'язків в межах відповідних функціональних підрозділів.

Мета економічної безпеки – гарантування стабільного і максимального ефективного функціонування тепер і високий потенціал розвитку в майбутньому.

Механістичні структури управління – (їх часто називають ієрархічними, бюрократичними, формальними, традиційними, класичними) характеризуються наявністю жорсткого ієрархічного

розподілу влади, формалізацією правил та процедур, централізованим прийняттям рішень. Вони функціонують як чітко налагоджений механізм. До таких структур управління належать лінійна, функціональна, лінійно-функціональна та лінійно-штабна структури управління.

Мікросередовище – це середовище прямого впливу на діяльність підприємства.

Модель (англ. model, від лат. modulus – «міра, аналог, зразок») – відтворення чи відображення об'єкту, задуму (конструкцій), опису чи розрахунків, що відображає, імітує, відтворює принципи внутрішньої організації або функціонування, певні властивості, ознаки чи(та) характеристики об'єкта дослідження чи відтворення (оригіналу).

Моделювання – дослідження реальних систем, явищ і об'єктів за допомогою моделей, що охоплює побудову моделей, дослідження властивостей моделей та перенесення здобутих відомостей на реальні системи.

Моніторинг зовнішнього середовища – це постійне відстеження інформації про стан зовнішнього середовища.

Моніторинг інноваційної діяльності – систематичний збір, обробка та аналіз інформації про перебіг інноваційних процесів, практичні наслідки заходів щодо стимулювання і регулювання інноваційної діяльності, результати реалізації пріоритетних напрямків інноваційної діяльності.

Монополія – це ринок, на якому діє лише один продавець.

Мотивація – пошук спонукальних мотивів до здійснення певної роботи працівником чи групою працівників.

Натуральними показниками виробничої програми є обсяг продукції в натуральних одиницях по номенклатурі і асортименту.

Наука – сфера людської діяльності, спрямована на вироблення нових знань про природу, суспільство і мислення. Термін «наука» застосовується для назви окремих галузей наукового знання. Наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність спрямована на здобуття і використання нових знань. Наукова ідея – інтуїтивне пояснення явища (процесу) без проміжної аргументації, без усвідомлення всієї сукупності зв'язків, на основі яких робиться висновок. Наука передбачає два види ідей: конструктивні й деструктивні, тобто ті, що мають чи не мають значущості для науки і практики.

Наукова проблема – сукупність нових діалектно-складних теоретичних або практичних питань, які суперечать існуючим знанням і потребують вирішення за допомогою наукових досліджень. Вони виникають у економіці закономірно під дією економічних законів у зв'язку з розвитком продуктивних сил і виробничих відносин.

Наукова робота – це самостійно виконане наукове дослідження тієї чи іншої проблеми, яке відповідає науковим принципам, має певну структуру, містить результат власного і власні, висновки, її якість може бути визначена за такими критеріями: актуальність обраної теми; науковість, повнота розкриття теми, аргументованість висновків; елемент творчості; стиль, грамотність.

Наукова теорія – це система узагальненого знання, пояснення різнобічності подій, ситуацій, що відбуваються у природі чи суспільстві.

Наукове дослідження – це цілеспрямоване вивчення за допомогою наукових методів явищ і процесів, аналіз впливу на них різних факторів, а також вивчення взаємодії між явищами з метою отриманих переконливо доведених і корисних для науки і практики рішень, і включає в себе два основних рівня: емпіричний і теоретичний.

Наукове пізнання – дослідження, яке характерне своїми особливими

цілями і завданнями, методами отримання перевірки нових знань. Воно сягає сутності явищ, розкриває закони їх існування та розвитку.

Науковий напрям – сегмент певної науки, де існують наукові школи і працюють десятки докторів і кандидатів наук, докторантів, аспірантів, студентів.

Науковий результат – нове знання, здобуте в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксована на носіях наукової інформації у формі наукового звіту, наукової праці, монографії тощо.

Науково-дослідницька діяльність студентів (НДДС) – системне утворення, яке має свою структуру, зміст і форми. У ВУЗах склалася певна структура НДДС: проректор з наукової роботи – рада НДДС інституту – рада студентського науково-творчого товариства (СНТТ) факультетів, СНТТ кафедр.

Науково-дослідні роботи (НДР) – роботи пошукового, теоретичного та експериментального характеру, що виконуються з метою визначення технічної можливості створення нової техніки в певні терміни. НДР поділяються на фундаментальні (одержання нових знань) і прикладні (застосування нових знань для вирішення конкретних задач) дослідження.

Науково-педагогічні працівники – особи, які за основним місцем роботи у вищих навчальних закладах третього і четвертого рівнів акредитації професійно займаються педагогічною діяльністю у поєднанні з науковою та науково-технічною діяльністю.

Науково-прикладний результат – нове конструктивне чи технологічне рішення, експериментальний зв'язок, закінчене випробування, яке впроваджене або може бути впроваджене у суспільну практику . він висвітлюється у формі: наукових рефератів, наукових

доповідей і статей, курсових (дипломних, магістерських) робіт, дисертацій, монографій, підручників тощо.

Науково-технічна революція (НТР) – віддзеркалює докорінну якісну трансформацію суспільного розвитку на основі новітніх наукових відкриттів та винаходів, що мають революціонізуючий вплив на змінювання знарядь праці, технологій, організації та управління виробництвом, характер трудових відносин у суспільстві.

Науково-технічний прогрес (НТП) – безперервний взаємообумовлений процес розвитку науки і техніки; створення нових і удосконалення застосовуваних технологій, засобів виробництва на базі використання досягнень фундаментальної науки.

Науковий факт – подія чи явища, яке є основою для висновку або підтвердження. Він є елементом, який у сукупності з іншими становить основу наукового знання, відбиває об'єктивні властивості явищ та процесів.

Національне підприємство – підприємство, капітал яких належить підприємцям даної країни.

Невизначеність – фундаментальна характеристика недостатньої забезпеченості процесу прийняття економічних рішень знаннями стосовно певної проблемної ситуації. Це, зокрема, невичерпне чи недостовірне (неточне) знання щодо різноманітних параметрів у майбутньому, породжене різними причинами, передусім – невичерпною й недостовірною інформацією щодо умов реалізації рішення, зокрема пов'язаних із цим рішенням вигод і витрат, відсутністю чітко визначених цілей та критеріїв їх оцінки, а також багатокритеріальністю.

Незалежна змінна (аргумент) – величина, що стоїть під знаком даної функції (тобто величина, від значень якої залежать значення функції).

Некомерційне підприємство – підприємство, діяльність якого спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку.

Неокласична теорія (механістична модель підприємства) – підприємство розглядається як цілісний об'єкт, який залучає ресурси і використовує їх для виготовлення продукції.

Неплатоспроможність – неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед кредиторами після настання встановленого строку їх сплати не інакше як через відновлення платоспроможності.

Непромисловий персонал підприємства – це працівники торгівлі та громадського харчування, житлового господарства, медичних і оздоровчих установ, навчальних закладів і курсів, а також установ дошкільного виховання та культури, які перебувають на балансі підприємства.

Номенклатура продукції – це перелік найменувань виробів, завдання з випуску яких передбачено планом виробництва продукції.

Норма обслуговування – встановлена кількість одиниць обладнання, яка обслуговується одним робітником.

Норма чисельності – необхідна для виконання певної роботи чисельність персоналу.

Нормативна чиста продукція – показник обсягу виробництва, що визначається за порівнянними (стабільним) нормативам, що відображає суспільно необхідні витрати живої праці на виробництво одиниці продукції. Економічним змістом нормативної чистої, як і чистої продукції, є новостворена вартість. Нормативи чистої продукції (НЧП) визначаються на всі вироби, вироблені підприємствами промисловості, одночасно з оптовими цінами.

Область визначення – множина допустимих значень аргументу

функції.

Облікова чисельність працівників підприємства включає всіх постійних, тимчасових і сезонних працівників, котрих прийнято на роботу терміном на один і більше днів незалежно від того, перебувають вони на роботі, знаходяться у відпустках, відрядженнях, на лікарняному листку тощо.

Оборотні кошти – виражені у грошовій формі кошти підприємства, необхідні для створення виробничих запасів на складах та на виробництві, для розрахунків з постачальниками, бюджетом, виплати заробітної плати тощо. Вони призначені для формування і забезпечення кругообігу оборотних фондів і фондів обігу.

Оборотні фонди – предмети праці, які використовуються у виробництві (сировина, матеріали, паливо, тара, напівфабрикати, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів); цілком споживаються у кожному виробничому циклі, змінюють або втрачають натуральну форму й переносять свою вартість на заново виготовлений продукт внаслідок одноактного використання.

Оборотні фонди – частина виробничих фондів у вигляді певної сукупності предметів праці, елементи яких цілком споживаються в кожному виробничому циклі, змінюють або повністю втрачають натуральну форму і переносять всю свою вартість на вартість продукції, що виробляється (на вартість платних послуг).

Оборотність оборотних коштів – тривалість повного кругообігу засобів з моменту придбання оборотних фондів до виходу та реалізації готової продукції.

Обслуговуючі цехи та господарства – виконують роботи, які забезпечують необхідні умови для нормального перебігу основних і допоміжних виробничих процесів.

Одиничне виробництво – тип виробництва, який характеризується широкою номенклатурою продукції і малим обсягом її випуску.

Одноосібне володіння – організаційна форма підприємництва, за якої власником є окрема особа або сім'я.

Організаційна структура управління – це сукупність певним чином пов'язаних між собою управлінських ланок. Вона характеризується кількістю органів управління, порядком їхньої взаємодії та функціями, які вони виконують. Головне призначення організаційної структури – забезпечити ефективну діяльність управлінського персоналу.

Організаційно-правова форма господарювання – це форма здійснювання господарської (в тому числі підприємницької) діяльності.

Організація виробництва – певним чином упорядкована і скоординована у часі і просторі система взаємодії особистих і речових елементів виробничого процесу – людей, як персоналу підприємства, знарядь і предметів праці.

Органічні структури управління – характеризуються слабким використанням формальних правил та процедур, децентралізацією повноважень та участю працівників у прийнятті рішень, гнучкістю структури управління та незначною кількістю рівнів ієрархії управління, що дають змогу підприємству швидко адаптуватись до змін зовнішнього середовища. До цього типу структур управління належать дивізіональні, матричні, проектні, множинні та інші структури, які характеризуються гнучкістю під час взаємодії із зовнішнім середовищем підприємства.

Оренда – угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку.

Основні виробничі фонди – частка виробничих фондів, що використовується більше одного виробничого циклу і у кожному циклі частково переносить свою вартість на новостворений продукт.

Основні фонди – це засоби праці, які мають вартість і функціонують у виробництві тривалий час у своїй незмінній споживній формі, а їх вартість переноситься конкретною працею на вартість продукції, що виробляється, (на платні послуги) частинами в міру спрацювання.

Основні цехи – виготовляють продукцію, призначену для реалізації на сторону, тобто продукцію, що визначає профіль та спеціалізацію підприємства.

Охорона інтелектуальної та кадрової складових – підвищення ефективної діяльності персоналу, збереження і розвиток кадрового потенціалу.

Партнерство – це стосунки між учасниками ринкових відносин, сутність яких полягає у пошуку взаємних домовленостей, дотримання принципу рівноправності, відсутності диктату.

Партнерство (товариство) – така організаційна форма підприємницької діяльності, що передбачає об'єднання капіталів двох і більше осіб (фізичних та/або юридичних) на відповідних умовах розподілу ризику, прибутків й збитків, спільного контролю результатів бізнесу; активної участі в його веденні. Основою взаємин учасників партнерства є договір (установчий договір та/або статут, залежно від виду партнерства).

Пасивні основні фонди – будівлі, споруди, трубопроводи тощо, тобто ті елементи, що не приймають безпосередньої участі у виробництві, але створюють для нього необхідні умови.

Первісна вартість основних фондів – це фактична їхня вартість на момент уведення в дію чи придбання. Наприклад, нове виробниче

приміщення зараховують на баланс підприємства за кошторисною вартістю його будівництва; первісна вартість будь-якого виробничого устаткування, крім оптової ціни, включає витрати на його транспортування й установку на місці використання. Первісна (балансова) вартість виробничих основних фондів визначається на початок наступного за звітним роком потрібно враховувати абсолютні величини введення в дію та вибуття протягом звітного року, оскільки останні мають діяти (не діяти) протягом усього наступного року незалежно від дати введення чи вибуття основних фондів у звітному році.

Персонал підприємства – це сукупність найнятих працівників різних професійно-кваліфікаційних груп, зайнятих на підприємстві відповідно до штатного розкладу, а також працюючі власники організації, які одержують на підприємстві (фірмі) заробітну плату.

Підвищення технічного рівня виробництва без розширення виробничих площ – реконструкція діючого підприємства.

Підвісний конвеєр – елемент технологічної бази, призначений для безперервного і рівномірного переміщення підвищених на ньому предметів праці.

Підприємницька діяльність – це основа ринкових відносин, спрямована на задоволення потреб споживачів, та отримання за рахунок цього виробниками власних економічних вигод.

Підприємницька теорія (модель балансу інтересів) – підприємство розглядається як таке, в діяльності якого зацікавлені різні групи як в самому підприємстві так і за його межами.

Підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, чи іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої,

науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому Господарським кодексом України (стаття 62) та іншими законами.

Підприємство з іноземними інвестиціями – підприємство, в статутному фонді якого іноземна інвестиція становить не менш як десять відсотків.

Підприємство колективної власності – підприємство, що є власністю його трудового колективу, кооперативу, іншого статутного товариства або громадської організації.

Підрозділи – центри прибутку – структурні виробничі підрозділи, яким надається широкі права у прийнятті рішень у процесі господарської діяльності та які несуть відповідальність за отримання прибутку.

Підсистема – сукупність елементів, об'єднаних спільним процесом функціонування, які, взаємодіючи, реалізують певну операцію, необхідну для досягнення поставленої перед системою в цілому мети.

План підприємства – це завчасно розроблена система заходів, що передбачає зміст, взаємодію ресурсів, обсяги, методи, послідовність і строки виконання робіт. Об'єктом планування на підприємстві є його діяльність. Предметом планування на підприємстві є його ресурси.

Планування – є найважливішою функцією управління підприємством: це процес визначення цілей, які підприємство передбачає досягти за певний період та способів досягнення таких цілей.

Платоспроможність – здатність юридичної чи фізичної особи своєчасно і повністю виконати свої платіжні зобов'язання.

Побічні цехи – займаються, як правило, утилізацією, переробкою та виготовленням продукції з відходів основного виробництва.

Повна (первісна і відновлена) вартість основних фондів – це вартість у новому, не зношеному стані. Саме за цією вартістю основні.

Постійні витрати – це витрати, абсолютний розмір яких не

змінюється у короткотерміновому періоді у залежності від зміни обсягу випуску продукції.

Поточні витрати підприємства – сукупність витрат живої та уречевленої праці на здійснення поточної діяльності, а за натурально-речовим складом – спожиту частину матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

Предметна форма спеціалізації – основні цехи спеціалізуються на виготовленні будь-якого виробу, групи виробів.

Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування – визначається як алгебраїчна сума прибутку від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (витрат).

Прибуток від операційної діяльності – визначається як алгебраїчна сума валового прибутку, іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Приватне підприємство – те, що належить громадянину або громадянам, або іноземцям, або особам без громадянства, або юридичній особі на правах приватної власності з використанням його (їх) праці чи з використанням найманої праці.

Прогноз (грец. prognosis – «знання наперед») – спеціальне наукове дослідження конкретних перспектив розвитку якого-небудь явища. У логіці під гіпотезою розуміють припущення, яке пояснює спостережуване явище, воно потребує перевірки на досліді та теоретичного обґрунтування.

Прогнозування – процес передбачення майбутнього стану предмета чи явища на основі аналізу його минулого і сучасного, систематично оцінювана інформація про якісні й кількісні

характеристики розвитку обраного предмета чи явища в перспективі.

Прогнозування зовнішнього середовища – це формування уявлення про майбутній стан чинників зовнішнього середовища.

Прогнозування розвитку (стану) підприємства – наукове обґрунтування можливих та якісних змін стану, рівня розвитку у цілому, окремих напрямків діяльності у майбутньому, а також альтернативних способів і термінів досягнення очікуваного стану.

Продуктивність праці – кількісне відношення обсягу (маси) отриманого продукту до праці, затраченої на її виготовлення. Вимірюється кількістю продукції, виробленою за одиницю часу (виробітком), або витратами часу на виробництво одиниці продукції (трудомісткістю).

Продукція – це продукт праці, який появляється внаслідок взаємодії людини з засобами виробництва.

Проектно-цільові організаційні структури управління формуються під час роботи над організаційними проектами (наприклад, здійснення модернізації виробництва, освоєння випуску нової продукції тощо). Для управління проектом створюється проектна команда, визначаються цілі проекту, формується структура, планується та організується виконання роботи, здійснюється координація дій виконавців.

Промислово-виробничий персонал – це персонал підприємства, безпосередньо пов'язаний з процесом виробництва продукції (послуг), тобто зайнятий основною виробничою діяльністю називається

Професія – це особливий вид трудової діяльності, яка потребує певних теоретичних знань і практичних навичок.

Прямі витрати – витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені.

Прямі інвестиції – вкладення коштів у певні об'єкти економіки інвестором самостійно, без посередників.

Реалізована продукція – продукція відвантажена покупцям і оплачена ними в даному періоді. Реалізована продукція включає частину вартість товарної продукції попереднього періоду, якщо оплата за неї проведена в поточному періоді. Тому обсяг реалізованої продукції за певний період може бути більше або менше обсягу товарної продукції за цей же період.

Реальні інвестиції – вкладення капіталу у матеріальні та нематеріальні активи підприємства.

Рентабельність – відносний показник ефективності роботи підприємства, котрий обчислюється як відношення прибутку до витрат (ресурсів).

Реструктуризація підприємства – здійснення правових, організаційних, економічних, виробничо-технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, форм власності, організаційно-правових форм бізнесу.

Ресурсна безпека – забезпеченість виробництва основними видами ресурсів, можливість заміщення ресурсів, якість ресурсів.

Ринковий механізм – це система товарно-грошових відносин, яка забезпечує еквівалентний обмін продуктів (товарів, послуг), робочої сили, фінансових ресурсів та цінних паперів.

Ринок – це система відносин між суб'єктами товарно-грошового обміну як взаємозв'язку між продавцями (виробниками) і покупцями (споживачами) через рух товарів (продуктів) і грошей.

Рівновага – здатність системи зберігати свій стан як найдовше за відсутності зовнішніх збурень чи за постійного впливу зовнішнього середовища.

Робоче місце – це частина виробничої площі, де робітник або група робітників виконують окремі операції з виготовлення продукції або обслуговування процесу виробництва.

Санаційна спроможність – сукупність фінансових, організаційно-технічних і правових можливостей підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, які визначають фінансової санації.

Санація підприємств – комплекс послідовних, взаємозв'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного характеру, спрямованих на виведення господарюючого суб'єкта з кризи і відновлення його прибутковості та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді.

Середньооблікова чисельність працівників підприємства за певний період визначається як сума середньомісячної чисельності поділена на кількість місяців у розрахунковому періоді.

Синдикат – організаційна форма існування різновиду картельної угоди, що передбачає реалізацію продукції учасників через створюваний спільний збутовий орган або збутову мережу одного з учасників об'єднання.

Система – сукупність елементів, що перебувають у певних відношеннях та зв'язках між собою, утворюючи деяку цілісну єдність.

Система оперативного планування виробництва – це сукупність різних методик та технологій планової роботи, що характеризується ступенем централізації, об'єктом регулювання, складом календарно-планових показників, порядком обліку та руху продукції та оформленням облікової документації.

Системний аналіз – методологія дослідження об'єктів довільної природи шляхом їх подання як систем з подальшим аналізом і синтезом цих систем.

Сканування зовнішнього середовища – це безперервне простежування за його параметрами, один з напрямів аналітико – прогностичних робіт, призначається для збору, оцінки і прогнозування значущості для економічної системи важливих змін у зовнішньому середовищі.

Службовці – це працівники, що здійснюють підготовку та оформлення документації, облік та контроль, господарське обслуговування (тобто виконують суто технічну роботу), зокрема – діловоди, обліковці, архіваріуси, агенти, креслярі, секретарі-друкарки, стенографісти тощо.

Спеціалізація – поділ традиційних та формування нових галузей суспільного виробництва.

Спеціальність – це вид діяльності в межах професії, який має специфічні особливості, додаткові спеціальні знання і навички.

Статутний капітал – фіксована сума основного і оборотного капіталу підприємства. Він утворюється на момент його створення і перебуває в розпорядженні підприємства впродовж усього терміну його функціонування.

Стратегічні господарські підрозділи – це підрозділи підприємства, які орієнтовані на свої ринки, своїх клієнтів, мають своїх конкурентів.

Структура підприємства – це склад і співвідношення його внутрішніх ланок (цехів, ділянок, відділів, лабораторій та інших підрозділів), що становлять єдиний господарський об'єкт. Розрізняють загальну, виробничу й організаційну структури підприємства.

Ступінь механізації праці – відношення обсягу механізованих робіт до заготівельного обсягу робіт.

Теперішня вартість – дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується,

буде необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Теплова обробка продукції – призначена для виготовлення напівфабрикатів.

Технологічна безпека – ступінь спрацювання основних виробничих засобів, завантаження спеціалізованого устаткування і доступ ноу-хау; частка витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, уведення в дію основних виробничих засобів.

Технологічна форма спеціалізації цехів – підрозділи створюються за принципом технологічної однорідності.

Технологічні інновації – матеріалізація нових ідей і знань, відкриттів, винаходів і науково-технічних розробок з метою їхньої комерційної реалізації для задоволення потреб споживачів.

Товариство з обмеженою відповідальністю – це товариство, статутний фонд якого поділений на частини, що визначені установчими документами. Його учасники несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства у межах свого внеску.

Товариство з повною відповідальністю – це товариство, всі учасники якого займаються спільною підприємницькою діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язання підприємства всім своїм майном.

Товариством з додатковою відповідальністю є господарське товариство, статутний фонд якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності

Товарна продукція (обсяг продукції, послуг) – продукція вироблена для реалізації за межами підприємства. Можна визначити на основі валової продукції, для цього з валової продукції віднімається вартість незавершеного виробництва і напівфабрикатів.

Точка безбитковості – мінімальний обсяг виробництва (реалізації) продукції, при якому сума одержаного валового доходу дорівнює сумі поточних витрат.

Точки біфуркації – такий стан системи, коли порівняно незначні зміни її параметрів або зовнішніх факторів можуть призвести до значних якісних змін у поведженні системи, її стані, траєкторії або структурі.

Традиційні процеси і явища – характеризують звичайне функціонування національної економіки, її галузей та окремих підприємств.

Трудові ресурси – це частина працездатного населення, що за своїми віковими, фізичними, освітніми даними відповідає певній сфері діяльності.

Унітарне підприємство створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує статутний фонд, розподіляє доходи, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства в управлінні, на одержання частки прибутку у вигляді дивіденду, на участь у розподілі майна в разі його ліквідації.

Управління (системою) – діяльність, яка має на меті забезпечити цілеспрямоване поведження системи під час зміни умов зовнішнього середовища або умов її функціонування. Системи з управлінням називають кібернетичними системами.

Фінансова діяльність – здійснення операцій, які призводять до зміни розміру та складу власного і позикового капіталу підприємства.

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансова складова економічної безпеки – комплекс заходів та реалізація запланованих дій у процесі здійснення суб'єктом господарювання фінансово-економічної діяльності.

Фінансові інвестиції – вкладення капіталу у різні види фінансових документів (використання коштів для придбання цінних паперів).

Фонди обігу – кошти, які обслуговують процес обігу продукції. До них належать: готова продукція на складах підприємства, відвантажена продукція, грошові кошти на розрахунковому рахунку у банку, дебіторська заборгованість. Фонди рахуються на балансі підприємства протягом усього періоду їхнього функціонування.

Фондоозброєність праці – показник, що характеризує рівень технічної оснащеності праці, величина основних виробничих фондів, які використовує один працівник: визначається відношенням середньорічної вартості основних фондів до середньорічної чисельності працівників.

Функціональна організаційна структура управління – передбачає функціональний розподіл праці та функціональну спеціалізацію підрозділів.

Функція – функціональне бінарне відношення. Функція – це правило, яке кожному елементу з першої множини (області визначення) ставить у відповідність один і тільки один елемент з другої множини. Часто цю другу множину називають цільовою множиною чи образом функції чи відображення.

Функція системи – діяльність, роль об'єкта в рамках деякої системи.

Хаос – у синергетиці під хаосом розуміють нерегулярний рух, що описується детерміністичними рівняннями. Його ще називають динамічним хаосом.

Цілісність системи – властивість системи, яка полягає в тому, що остання, з одного боку, – це цілісне утворення, а з другого – в її складі чітко можна виділити окремі цілісні об'єкти (елементи). Але не компоненти становлять ціле (систему), а навпаки, ціле породжує під час свого поділу компоненти системи.

Чиста продукція – продукція новостворена працею у тій чи іншій сфері матеріального виробництва. Являє собою різницю між обсягом валової продукції і матеріальними витратами (сировина, матеріали, паливо) в цінах кінцевого споживання. $ЧП = \text{Валова продукція} - \text{Матеріальні витрати}$. Чиста продукція відображає вклад підприємства у створення національного доходу країни, так як враховує тільки додану вартість.

Чек – грошовий документ встановленої форми, що містить письмове розпорядження власника поточного рахунку банку про безумовну виплату певної суми конкретній особі або пред'явнику.

Чистий прибуток – враховує у своєму складі суму прибутку від звичайної діяльності після оподаткування з врахуванням сальдо надзвичайних доходів і витрат після сплати законодавчо встановлених податків; залишається у розпорядженні підприємства.

Чистий приведенний дохід – показник оцінки ефективності інвестицій, який визначається як різниця між сумою дисконтованих грошових потоків за весь інвестиційний період та сумою дисконтованих інвестицій.

Штатний розпис – це локальний нормативно-правовий акт (тобто документ), який встановлює для конкретного підприємства, установи, організації структуру, штати та посадові оклади працівників і яким (звісно, в разі його затвердження) зобов'язане керуватися підприємство у своїй діяльності.

Якісні показники виробничої програми – сортність, марка, вміст корисного компоненту, частка продукції, що відповідає світовим стандартам, частка експортної продукції.